

Številka: 122-3/2025-MOK-19
Datum: 19. 2. 2025

MESTNI SVET MO KRANJ

Zadeva: Poročilo o delu Lokalne akcijske skupine za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj za leto 2024

Lokalna akcijska skupina za preprečevanje zlorabe drog v Mestni občini Kranj (v nadaljevanju LAS) je bila ustanovljena leta 1999. Sestavljena je iz predstavnikov otroškega varstva, osnovnih in srednjih šol, mladih, sociale, zdravstva, policije, nevladnih organizacij in mestne uprave, ki se pri svojem delu srečujejo s problematiko zasvojenosti.

OPIS IZVEDENEGA PROGRAMA

1. LAS je v letu 2024 pripravila operativni program za MO Kranj, ki ga je potrdil župan MO Kranj, naredila je oceno stanja na področju zlorabe drog iz preventivnega in kurativnega vidika, zagotavljala je koordinacijo dela strokovnih služb, ki se s problematiko drog ukvarjajo na vseh treh ravneh preventive (primarna, sekundarna in terciarna). Nadalje je LAS zagotavljala usklajenost lokalnih programov preprečevanja zlorabe drog ter osnovnim in srednjim šolam ter vrtcem v MO Kranj zagotovila sredstva za sofinanciranje preventivnih programov, za katere so se odločili, ter izvedla uspešno preventivno akcijo Stop zasvojenosti.

2. Izvajanje preventivnih programov v vrtcih, osnovnih in srednjih šolah:

LAS je za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2024/2025, vrtcem, OŠ in SŠ ter Dijaškemu in študentskemu domu Kranj, posredovala neposredni poziv za predložitev predlogov za sofinanciranje preventivnih programov v MO Kranj. Z izbranimi izvajalci so bile v mesecu avgustu 2024 podpisane pogodbe za izvajanje preventivnih programov v šolskem letu 2024/2025, sredstva pa bodo izvajalci prejeli po izvedenih delavnicah in predavanjih, to je konec šolskega leta 2024/2025.

Vrtci bodo v šolskem letu 2024/2025 predvidoma izvedli 10 predavanj za starše, to je 20 šolskih ur, katerih skupna vrednost znaša 1.200,00 €, in sicer:

- Kranjski vrtci za izvedbo dveh predavanj: Otrok ne rabi idealnih staršev; Varna navezanost in 7 načel naravne discipline.
- OŠ Stražišče za izvedbo dveh predavanj: Disciplina, pogum in vztrajnost kot pogoj za reševanje življenjskih stisk.
- OŠ Franceta Prešerna za izvedbo predavanja: Radosti in pasti nove tehnologije.
- OŠ Orehek za izvedbo predavanja: O vzgoji tako in drugače.
- OŠ Simona Jenka za izvedbo predavanja: Moderna vzgoja.
- OŠ Janeza Puharja za izvedbo predavanja: Varna navezanost.

- Dobra teta za izvedbo treh predavanj: Družinska doživetja; Motivacija: Zakaj nam jo primanjkuje in kako jo treniramo/aktiviramo?; Vzgoja in učenja z manj stresa.

- 87 delavnic (odobrenih 83 delavnic), kar pomeni skupno 168 ur (odobrenih 156 ur), od tega 60 ur na temo zasvojenosti (odobrenih 60 ur), krepitev duševnega zdravja 61 ur (odobrenih 55 ur), nasilje med vrstniki 47 ur (odobrenih 41 ur), motnje hranjenja 0 uri (odobrenih 0 ura),

- 9 predavanj za starše (odobrenih 8), kar pomeni 13,5 ur,

- 8 delavnic oziroma predavanj za učitelje, kar pomeni 24 ur.

Osnovne šole bodo v šolskem letu 2024/2025 predvidoma opravile 83 delavnic za učence, to je 156 šolskih ur (od tega na temo zasvojenosti 60 ur, krepitev duševnega zdravja 61 ur, nasilje med vrstniki 47 ur); 8 predavanj za starše, to je 13,5 ur; 8 delavnic oziroma predavanj za učitelje, to je 24 ur, vse skupaj v vrednosti 11.994,90 €, in sicer:

- OŠ Stražišče delavnice za učence 6. razredov 16 šolskih ur (Spletne skrivnosti; Alkohol, cigareti? Ne hvala) in učence 8. razredov 30 šolskih ur (Kdo je glavni, ti ali stroj; Če ne veš, vprašaj; Izgubljeno otroštvo); predavanje za starše (po lastni izbiri ali Notranja moč za pomoč pri medvrstniškem nasilju ali Psihološka odpornost družine) ter delavnico oziroma predavanje za učitelje (Izgubljeno otroštvo).

- OŠ Simona Jenka delavnice za učence 6. razredov 8 šolskih ur (Spletkarimo proti nasilju) in učence 7. razredov 8 šolskih ur (Jezni ptički) ter predavanje za starše (Pasti nove tehnologije).

- OŠ Janeza Puharja delavnice za učence 6. razredov 6 šolskih ur (Spletkarimo proti nasilju) in učence 9. razredov 6 šolskih ur (Kako se upreti pritiskom vrstnikov) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Spodbude).

- OŠ Franceta Prešerna delavnice za učence 5. razredov 8 šolskih ur (Jezni ptički) in učence 7. razredov 6 šolskih ur (Heroj za Lajf); predavanje za starše (Vzgoja za nenasilje) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Spremenjen razvoj sodobnih otrok).

- OŠ Orehek delavnice za učence 9. razredov 6 šolskih ur (Zdravi medsebojni odnosi ustvarjajo zdravo družbo) in učence 5. razredov 6 šolskih ur (Naj ne vodi te sila, ampak spletna pravila) ter predavanje za starše (O vzgoji tako in drugače učimo se za odgovornost).

- OŠ Jakoba Aljaža delavnice za učence 9. razredov 3 šolske ure (Bodi frajer brez drog) in učence 7. razredov 9 šolskih ur (Alkohol, cigareti? Ne, hvala; Jezni ptički); predavanje za starše (Šola in starši) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Kako ustvariti in ohraniti avtoriteto v razredu).

- OŠ Matije Čopa delavnice za učence 7. razredov 6 šolskih ur (Če ne veš, vprašaj) in učence 8. razredov 6 šolskih ur (Jezni ptički); predavanje za starše (Vpliv tehnologije na razvoj otrok) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Čarobni svet razumevanja ADHD).

- OŠ Predoslje delavnice za učence 7. razredov 10 šolskih ur (Mladi in spletno nasilje, Superterapija; Beseda lahko udari močnejše kakor pest) in učence 8. razredov 21 šolskih ur (Nekemične zasvojenosti; Zasvojenost in odnos do psihoaktivnih snovi; Mladi in spolnost na spletu, Ne nasilju); predavanje za starše (Vzgoja odgovornega otroka) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Izzivi pedagoškega procesa).

- OŠ Staneta Žagarja delavnice za učence 7. razredov 2 šolski uri (Mladi in spletno nasilje) in učence 8. razredov 6 šolskih ur (Heroj za Lajf); predavanje za starše (Med-vrstniško nasilje) ter predavanje oziroma delavnico za učitelje (Kako pomagamo otroku v stiski).

- OŠ Helene Puhar Kranj delavnice za učence V. in VI. stopnja skupaj 4 šolske ure (Čarobni svet čustev in Cirkuška pedagogika, Mladi in splet, Spletkarimo proti nasilju) in učence 6. in 7. razredov skupaj 5 šolskih ur (Čarobni svet čustev in Cirkuška pedagogika, Jezni ptički, Spletne skrivnosti) ter predavanje za starše (Kinestetični razred).

Srednje šole pa bodo v šolskem letu 2024/2025 predvidoma opravile 50 delavnic za dijake, to je 134 šolskih ur, od tega na temo zasvojenosti 96 ur, krepitev duševnega zdravja 14 ur, nasilje med vrstniki 24 ur, vse skupaj v vrednosti 4.796,30 €, in sicer:

- Gimnazija Franceta Prešerna delavnice za dijake 1. letnikov 12 šolskih ur (Heroj za Lajf) ter dijake 2. letnikov 12 šolskih ur (Nelegalne droge).

- Gimnazija Kranj delavnice za dijake 1. letnikov 8 šolskih ur (Doživetje-spletkarimo prosti nasilju) ter dijake 3. letnikov 16 šolskih ur (Kako videti sebe in druge).

- Šolski center Kranj:

Srednja tehnična šola in Strokovna Gimnazija delavnice za dijake 2. letnikov 48 šolskih ur (Nelegalne droge; Zasvojenost od računalnika),

Srednja ekonomska storitvena in gradbena šola delavnice za dijake 2. letnikov 36 šolskih ur (Nelegalne droge; Zasvojenost od računalnika).

- Dijaški in študentski dom Kranj za dijake in študente doma 2 šolski uri (Če ne veš, vprašaj).

3. LAS je opravila pregled poročil in oceno opravljenih programov po osnovnih in srednjih šolah in v vrtcih za šolsko leto 2023/2024. LAS je ugotovila, da vse delavnice in predavanja niso bila realizirana iz različnih razlogov, največji razlog pa je bil v ne-uskladitvi termina s predavateljem ter zagotovitvijo sredstev za delavnico s strani druge organizacije. Tako je prišlo do ostanka sredstev v višini 1.454,30 €. Nadalje je LAS tudi ugotovil, da so bili učenci, dijaki, učitelji in starši z izvedenimi delavnicami in predavanji zadovoljni.

Vrtci:

Ocene:

- Ocena predavanj po mnenju staršev: 4,71.
- Uporabnost predavanj po mnenju staršev: 4,62.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,63.

Vseh predavanj se je udeležilo:

- v povprečju 43 staršev na eno predavanje,
- skupaj 430 staršev za 10 predavanj.

Osnovne šole:

Ocena delavnic za učence:

- Ocena delavnic po mnenju učencev: 4,359.
- Uporabnost delavnic po mnenju šole: 4,67.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,81.

Ocena predavanj za starše:

- Ocena predavanj po mnenju staršev: 4,70.
- Uporabnost predavanj po mnenju staršev: 4,71.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,73.

Vseh predavanj se je udeležilo:

- v povprečju 52 staršev na eno predavanje,
- skupaj 421 staršev za 8 predavanj.

Sredne šole:

Ocena delavnic za dijake

- Ocena delavnic po mnenju dijakov: 4,27.
- Uporabnost delavnic po mnenju šole: 4,56.
- Ocena predavatelja po mnenju šole: 4,56.

4. V boju proti zasvojenosti je najpomembnejša in ključnega pomena preventiva. Zato je LAS že tretje leto zapored organiziral uspešno preventivno akcijo Stop zasvojenosti. V šolskem letu 2021/2022 so risbe razstavljali učenci osnovnih šol, v šolskem letu 2022/2023 pa dijaki srednjih šol. Risbe so bile razstavljene v Galeriji na mestu pred Mestno knjižnico in v notranjih prostorih Mestne knjižnice Kranj. V šolskem letu 2023/2024 pa so ponovno sodelovali učenci, in sicer iz 7. osnovnih šol MOK. Preko kratkih filmčkov so spodbujali k razmisleku o škodljivosti zasvojenosti in preventivnih ukrepih, ki nas pred njo obvarujejo.

V sklopu akcije je potekalo tudi zbiranje kratkih misli glede zasvojenosti. Misli je zbirala skupina tekačev sestavljena iz učencev osnovnih šol ter predstavnikov LAS. Skupina je zbirala misli na poti od zavoda do zavoda, to je na poti od Gimnazije Franceta Prešerna Kranj do Mestne knjižnice Kranj.

Poleg navedenega je LAS v sklopu akcije Stop zasvojenosti izvedla tudi strokovno usposabljanje za učitelje in strokovni kader OŠ za pogovor z učenci na temo: »Kaj nas obvaruje pred zasvojenostjo«. Šolskim delavcem smo želeli približati svet mladostnikov, ki pretirano iščejo omamo in s tem odmik od realnosti s pomočjo "ekranov". Ker so bili odzivi šolskih delavcev različni in so potrebovali bolj konkretne usmeritve in odgovore na vprašanje "Kaj nas obvaruje pred zasvojenostjo?" je LAS pripravila tudi video smernice za pomoč učiteljem pri pogovoru z mladostniki o temah povezanih z zmagovalnimi 3. filmčki. Šole so s povratno informacijo sporočile, da so z videi dobile konkretne informacije.

LAS je v sklopu navedene akcije izvedla tudi predavanja za starše: »Splet, e-cigaret in mladostnikov življenjski svet«. Predavanja se je udeležilo cca 30 staršev. Starši so dobili veliko koristnih napotkov in smernic za uporabo zaslonov, kriptirane komunikacije, ogenjčkah na snepih, ugodju na kratek čas, zmanjševanja neprijetnih občutkov, testu zasvojenosti,... 80% staršev, ki so se predavanja udeležili so izpolnili tudi evalvacijske liste, iz katerih izhaja, da so bili s predavanjem zadovoljni, in sicer so bile povprečne ocene sledeče: ocena predavanja 4,7; ocena predavatelja 4,8; ocena ali ste na predavanju izvedeli kaj novega, koristnega, uporabnega 4,5.

FINANČNO POROČILO

LETO 2024	plan	realizacija
I. ODHODKI - SKUPAJ	16.376,00 €	15.088,66 €
Izvedba preventivnih delavnic in predavanj	15.776,00 €	14.321,66 €
Izvedba preventivne akcije Stop zasvojenosti	600,00 €	500,00 €
Pogostitev članov LAS	0,00 €	265,00 €
Neporabljena sredstva	0,00 €	1.287,34 €

OCENA STANJA

Za leto 2024 je bila izdelana tudi ocena stanja na področju problematike drog v MOK, in sicer s strani Policijske postaje Kranj, Zdravstvenega doma Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog, Nacionalnega inštituta za javno zdravje, osnovnih in srednjih šol, vrtcev, Centra pomoči pri prekomerni rabi interneta Logout in Centra za socialno delo Gorenjska:

a) Policijska postaja Kranj (poročilo je podal g. Damijan Suhadolnik, pomočnik načelnika, policijski inšpektor specialist I, PP Kranj)

»Na Policijski postaji Kranj smo ocenili in primerjali razmere med drugimi tudi po problematiki prepovedanih drog na območju Policijske postaje Kranj.

Na področju »celotne« kriminalitete smo na PP Kranj, v primerjavi s preteklim letom obravnavali več kaznivih dejanj. Na okrožno državno tožilstvo smo tako podali kazenske ovadbe in poročila v dopolnitev kazenskih ovadb za 1.933 (1.551) kaznivih dejanj.

S področja prepovedanih drog je bilo na območju PP Kranj obravnavanih 16 (6) kaznivih dejanj.

Sicer smo kot enota povečali aktivnosti, kar je odraz zaseženih prepovedanih drog osebam, zoper katere smo uvedli prekrškovne postopke 131 (85). Med zaseženimi prepovedanimi drogami je bilo največ zasežene prepovedane droge konoplja ter njenih produktov. V primerjavi s preteklim letom je bilo zaseženih več amfetamina in predvsem ostalih drog, katere se uporabljajo v medicini. Tej problematiki smo namenili veliko pozornosti in smo pogosto opravljali nadzore nad varnostno obremenjenimi območji, predvsem na glavnem avtobusnem postajališču, Prešernovem gaju, okolici metadonske razdelilnice - Zdravstvenega doma Kranj, javne podzemne garaže na območju Planine ter okolicah šol.

Na področju zagotavljanja javnega reda in splošne varnosti ljudi je stanje stabilno in ugodno. Število kršitev Zakona o varstvu javnega reda in miru 460 (444) in drugih predpisih 341 (256). Povečalo se je število kršitev po Zakonu o proizvodnji in prometu s prepovedanimi drogami, Zakonu o gostinstvu, Zakonu o prijavi prebivališča, Uredbi o odpadkih in Zakon o omejevanju uporabe tobaknih in povezanih izdelkov.

Ostale ugotovljene kršitve so predvsem rezultat aktivnega ter kvalitetnega dela oz. ugotavljanja kršitev z lastno dejavnostjo policistov. To je predvsem posledica ustreznega planiranja dela, identificiranja varnostno obremenjenih območij in izvajanja ter odrejanja ustreznih nalog in oblik dela, na krajih in v času, ko smo s sprotnimi analizami beležili gostitve določenih pojavov.

Pri nadzoru cestnega prometa je bilo zaradi prepovedanih drog odrejenih 62 (57) strokovnih pregledov, od tega 8 (9) negativnih, v 29 (32) primerih, so preizkušanci pregled odklonili.

Število odrejenih alkotestov 3.719 (5.249), pozitivnih je bilo 237 (303). Odklonjenih je bilo 10 (11) preizkusov. Število odrejenih strokovnih pregledov zaradi alkohola 31 (36), od tega 17 (18) pozitivnih in 1 (2) odklonjena. Število pridržanj do iztreznitve 20 (8), število začasnih odvzemov vozniških dovoljenj 53 (85).

Glede na splošno oceno, da je bilo stanje na vseh segmentih dela policije v letu 2024 na območju PP Kranj oz. MO Kranj ugodno in stabilno.

Policijska postaja Kranj bo tako v letošnjem letu nadaljevala s poostrenimi nadzori v okviru rednega dela in s planiranjem poostrenih nadzorov. Prav tako bomo usmerjeni tudi na preventivno delovanje v okviru predavanj po šolah in s tem ozaveščanju po problematiki prepovedanih drog.«

b) Zdravstveni dom Kranj – Center za preprečevanje in zdravljenje odvisnosti od nedovoljenih drog (poročilo je podala ga. Nataša Kern, dr. med)

»V Centru je bilo od začetka njegovega delovanja do konca leta 2024 registriranih skupno 756 uporabnikov programa. Center deluje v Kranju, ambulantna za razdeljevanje metadona in druge substitucijske terapije je tudi na Jesenicah, kjer pa je zdravnica, specialistka splošne medicine, delala le do konca decembra 2019. Zdravnika v ambulanti na Jesenicah do konca leta 2024 še vedno niso našli, kar zelo otežuje njihovo delo. V Center Kranj je bilo ob koncu leta 2024 vključenih skupno 217 pacientov, 9 pacientov je bilo samo v psihosocialni obravnavi.

V substitucijski program je bilo vključenih 208 pacientov, kar je nekoliko več kot leta 2023, ko je bilo vključenih 181 pacientov. 142 pacientov je bilo na terapiji z metadonom, 53 pacientov na substitucijski terapiji z buprenorfinom v obliki tablet, kar je skoraj za polovico več kot l.2023, zmanjšalo pa se je število pacientov na terapiji z dolgo delujočim morfinom na 9 pacientov (l.2023 pa 15 pacientov). V letu 2024 so bili 4 pacienti vključeni v terapijo z novo obliko buprenorfina, ki se uporablja v obliki podkožne aplikacije samo enkrat na teden ali celo enkrat na mesec, kar je prednost zlasti za paciente, ki so zaposleni, za tiste, ki jim prihod v Center predstavlja tvegano vedenje ali za paciente, ki stanujejo v bolj oddaljenih krajih.

V letu 2024 je bilo v Center na novo vključenih 10 pacientov, ki so imeli težave zaradi odvisnosti od prepovedanih drog, kar je približno povprečje zadnjih nekaj let, razen leta 2020, ko je bilo na novo vključenih 30 pacientov. Ponovno je vstopilo v program 22 oseb, kar je nekoliko manj kot v preteklem letu.

V letu 2024 je 1 pacient odšel na zdravljenje v terapevtsko skupnost, ambulantno detoksikacijo je opravilo 5 oseb, hospitalno detoksikacijo v Centru za zdravljenje odvisnosti v Ljubljani 4 osebe. V zapor so odšli 3 odvisniki, umrla sta 2 odvisnika, ki sta bila vključena v naš program. Program je končalo 6 pacientov, za 7 oseb nimamo podatka, s kakšnim namenom so izstopili.

V Centru se ukvarjamo z obravnavo odvisnikov od prepovedanih drog zdravstveni delavci različnih specialnosti: psihiatrinja, psihologinja, dve zdravnici, specialistki splošne oz. družinske medicine in trije diplomirani zdravstveniki. Nudimo pomoč v obliki informiranja, svetovanja, detoksikacije, zdravstvenih pregledov, vključno s testiranjem na viruse hepatitisa B,C in HIV, cepimo paciente proti hepatitisu B.

Enajst let delujemo v prostorih v pritličju Zdravstvenega doma Kranj, kar nam omogoča bolj kakovostno delo, pacienti se manj zadržujejo pred centrom. Tudi problem preprodaje drog pred Centrom je manj pereč, v zadnjih letih je manj tudi težav zaradi kršenja terapevtskega dogovora, povzročanja materialne škode v prostorih Centra, fizičnih obračunov med pacienti.

Še vedno pa imamo kadrovske težave, zlasti zaradi tega, ker že več let še vedno ne dobimo mlajšega zdravnika za pomoč v Centru, kjer sicer delava dve zdravnici, spec. druž. medicine, vendar je druga zdravnica večkrat za daljši čas odsotna, psihiatrinja pa prihaja v Center le enkrat tedensko.«

c) Nacionalni inštitut za javno zdravje, območna enota Kranj (poročilo so pripravile: mag. Marjetka Hovnik Keršmanc, dr. med., spec. javnega zdravja; mag. Darja Zupan, dipl. org. dela; prim. Alenka Hafner, dr. med., spec. javnega zdravja in ga. Judita Mušič, univ. dipl. psih.)

» A. Razširjenost rabe psihoaktivnih snovi v populaciji ter uporaba interneta in digitalnih tehnologij med otroki in mladostniki

Na Nacionalnem inštitutu za javno zdravje (v nadaljevanju NIJZ) spremljamo razširjenost rabe psihoaktivnih snovi (v nadaljevanju PAS) v populaciji in drugih dejavnikov, ki vplivajo na zdravje

prebivalcev, na osnovi epidemioloških raziskav. Gre za nacionalne raziskave, narejene na reprezentativnih vzorcih, z uporabo standardiziranih vprašalnikov, ki omogočajo tudi mednarodno primerljivost podatkov. Raziskave se ne izvajajo letno, ampak se ponavljajo v določenih časovnih intervalih. Nekatere raziskave dajo poleg ocene stanja v Sloveniji tudi ocene za regije in njihove upravne enote, zelo redko pa za posamezne občine.

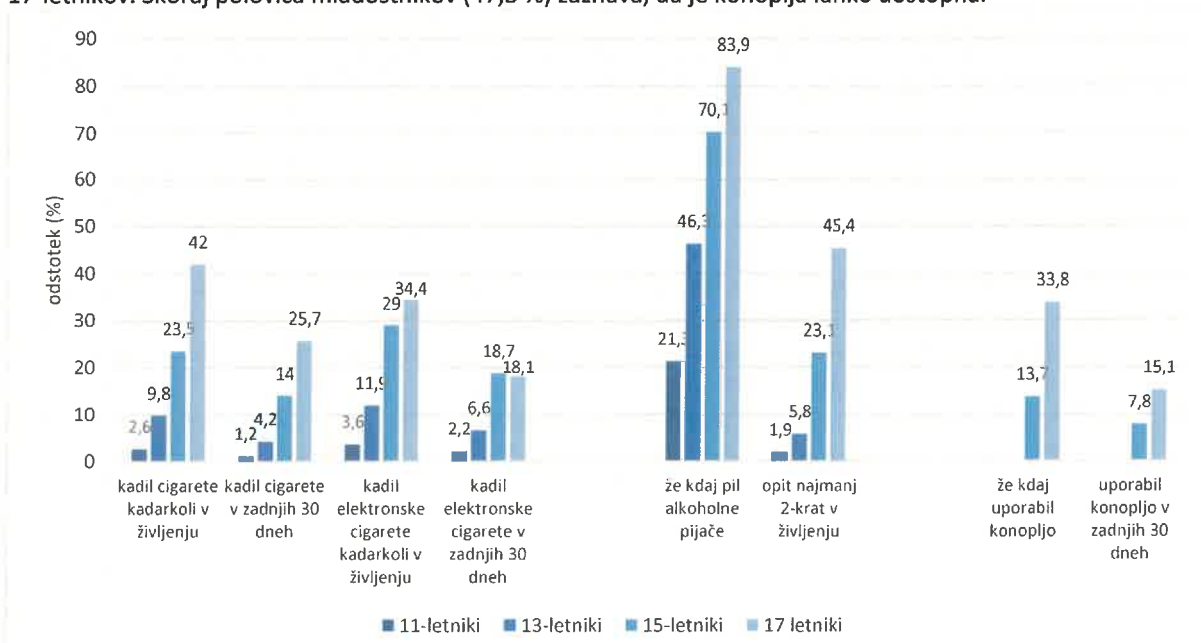
A.1 Razširjenost rabe psihoaktivnih snovi ter uporaba interneta in digitalnih tehnologij med otroki in mladostniki v Sloveniji

Razširjenost rabe PAS ter uporabe interneta in digitalnih tehnologij med otroki in mladostniki spremljamo na osnovi mednarodne raziskave *Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju (HBSC)*, ki se izvaja na štiri leta in prikazuje razširjenost tveganih vedenj med 11-, 13-, 15- in 17-letniki v Sloveniji. Raziskava ne podaja podatkov za regije ali občine. Zadnja raziskava je potekala leta 2022, njeni rezultati so bili objavljeni v publikaciji *Jeriček Klanjšček H, Furman L, Roškar M, Drev A, Pucelj V, Koprivnikar H, Zupanič T, Korošec A. Z zdravjem povezana vedenja v šolskem obdobju med mladostniki v Sloveniji, izsledki mednarodne raziskave HBSC, 2022. Ljubljana: NIJZ, 2023. Publikacija je dostopna na www.nijz.si. Ključne povzetke in nekatere podatke raziskave HBSC 2022 smo že prikazali v naši lanski oceni stanja glede rabe PAS v Mestni občini Kranj. V nadaljevanju zato podajamo samo nekaj ključnih, že prikazanih, podatkov.*

Poseganje po PAS pri mladostnikih obeh spolov narašča s starostjo. PAS, ki jo v življenju že kdaj uporabilo največ mladostnikov, je alkohol, sledi mu tobak s povezanimi izdelki (*Slika 1*).

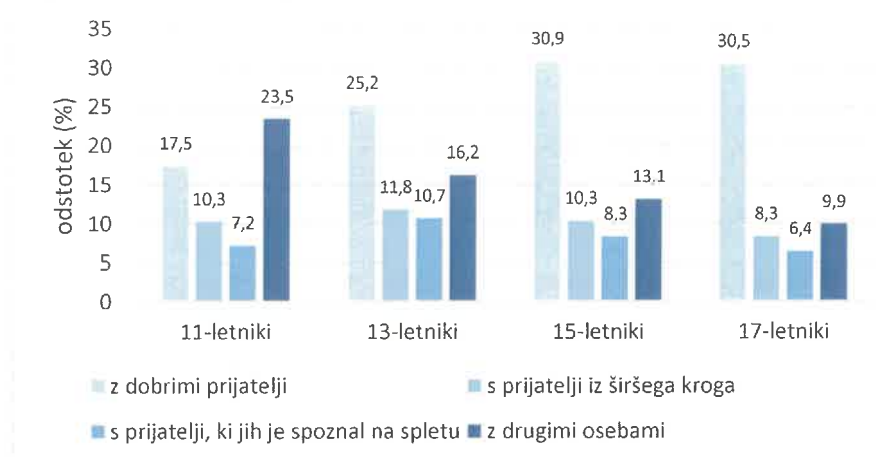
Približno vsak tretji (33,7 %) 15-letnik in skoraj vsak četrti (23,6 %) 17-letnik navaja, da je prvič pil alkohol v starosti 13 let ali manj. O prvi opitosti v starosti 13 let ali manj poroča približno vsak petnajsti (6,8 % oz. 6,5 %) 15- in 17-letnik. Cigarete je v starosti 13 let ali manj prvič kadilo 7,8 % 15-letnikov in 6,7 % 17-letnikov.

Med dnevne uporabnike konoplje se uvršča dober odstotek 15-letnikov in nekaj manj kot trije odstotki 17-letnikov. Skoraj polovica mladostnikov (47,3 %) zasnava, da je konoplja lahko dostopna.

Slika 1: Uporaba cigaret in elektronskih cigaret, alkoholnih pijač in konoplje kadarkoli v življenju in v zadnjih 30 dneh, 11-, 13-, 15- in 17-letniki, Slovenija, raziskava HBSC 2022

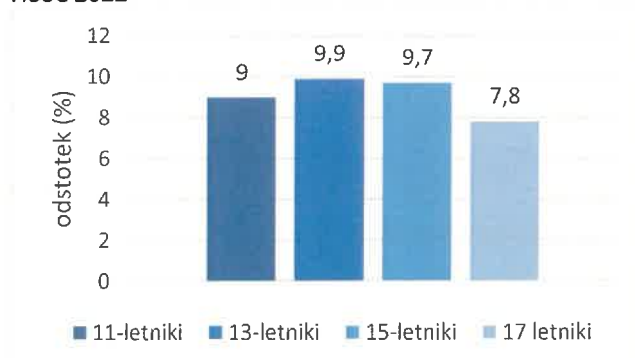
Razširjenost internetnih stikov med mladostniki je prikazana na sliki 2. Ocenjeno je, da so pri 8,9 % mladostnikov že prisotnostne težave ali znaki problematične uporabe spletnih socialnih medijev (*Slika 3*) ter pri 9,1 % mladostnikov znaki zasvojenosti z video, računalniškimi, spletnimi igrami (*Slika 4*).

Slika 2: Internetni stiki skoraj ves čas čez dan, 11-, 13-, 15- in 17-letniki, Slovenija, raziskava HBSC 2022

Slika 3: Problematična uporaba spletnih socialnih medijev, 11-, 13-, 15- in 17-letniki, Slovenija, raziskava HBSC 2022

Slika 4: Mladostniki z znaki zasvojenosti z video, računalniškimi, spletnimi igrami, 11-, 13-, 15- in 17-letniki, Slovenija, raziskava HBSC 2022

Poleg razširjenost rabe PAS ter uporabe interneta in digitalnih tehnologij se nam zdi pomembno, da med izsledki raziskave HBSC 2022 v letošnjem poročilu dodatno opozorimo na veliko razširjenost pitja energijskih pijač (kot so monster, red bull, energy drink in podobno) med mladostniki. Te pijače v Sloveniji pije 40,9 % mladostnikov v starosti 11, 13, 15 in 17 let. Pitje energijskih pijač se s starostjo viša: med 11-letniki jih vsaj kdaj po njih poseže 24 % (3,3 % najmanj 1-krat dnevno), med 13-letniki 40% (3,6 % najmanj 1-krat dnevno), med 15-letniki 59,6 % (6,1 % najmanj 1-krat dnevno) in med 17-letniki 60,3 % (6,5 % najmanj 1-krat dnevno). **Energijske pijače niso primerna pijača za otroke in mladostnike,** povezane so z vrsto zdravstvenih težav in tveganih vedenj pri otrocih in mladostnikih.

A.2 Razširjenost rabe psihoaktivnih snovi med odraslimi prebivalci v gorenjski regiji

Razširjenost rabe PAS med odraslimi prebivalci Gorenjske (podatki niso zbrani na nivoju občin), prikazujemo na osnovi *Nacionalne raziskave o tobaku, alkoholu in drugih drogah (ATADD)*, ki jo NIJZ izvaja na približno pet let med prebivalci, ki živijo v zasebnih gospodinjstvih (niso institucionalizirani). Raziskava je bila izvedena trikrat: prvič v letu 2012 (med prebivalci, starimi od 15 do 64 let), nato v letu 2018 (med

prebivalci, starimi od 15 do 64 let) in ponovno v letu 2023 (tokrat prvič med prebivalci, starimi od 15 do 74 let). V letu 2023 je bilo opravljenih 8937 anket z izbranimi osebami (875 iz Gorenjske), stopnja odgovora v raziskavi je bila 60,5 %.

Tobačni in povezani izdelki

Povzeto po: Koprivnikar H, Rehberger M, Lavtar D, Korošec A. Uporaba tobačnih in povezanih izdelkov v Sloveniji in statističnih regijah Slovenije v zadnjem desetletju. *Izsledki Nacionalnih raziskav o tobaku, alkoholu in drugih drogah, 2012, 2018 in 2023*. Ljubljana: NIJZ, 2024. Elektronski vir. Spletni naslov: <http://www.nijz.si/>

V Sloveniji vsaj en tobačni ali nikotinski izdelek trenutno uporablja četrtna prebivalcev v starosti 15–64 let, odstotek uporabnikov je višji med moškimi kot med ženskami. Na gorenjskem je odstotek uporabnikov, starih 15–64 let, le za 0,7 nižji kot je slovensko povprečje. Gledano po spolu pa je uporaba teh izdelkov med gorenjskimi ženskami manj razširjena od slovenskega povprečja za ženske, nasprotno pa je med gorenjskimi moškimi odstotek uporabnikov višji od slovenskega povprečja za moške (Tabela 1).

V Sloveniji in tudi na gorenjskem je najbolj razširjeno kajenje tobačnih izdelkov, se pa odstotek kadičev med leti 2012, 2018 in 2023 ni spremenil. Sledi uporaba elektronskih cigaret, nato ogrevanih tobačnih izdelkov, brezdimnih tobačnih izdelkov, odstotek njihovih uporabnikov se je v Sloveniji glede na leto 2018 zvišal. Najmanj razširjena je uporaba nikotinskih vrečk. Uporaba brezdimnih tobačnih izdelkov ter nikotinskih vrečk na gorenjskem presega slovensko povprečje, tako skupaj in pri obeh spolih (Tabela 1).

Tabela 1: Trenutni uporabniki tobačnih in povezanih izdelkov v letu 2023 med prebivalci, starimi 15–64 let, skupaj in po spolu, Gorenjska in Slovenija

Tobačni in povezani izdelki	Območje	Skupaj (%)	Ženske (%)	Moški (%)
Vsaj en tobačni ali nikotinski izdelek	Slovenija	25,3	21,9	28,4
	Gorenjska	24,6	18,0	30,8
Tobačni izdelki za kajenje	Slovenija	23,7	20,9	26,2
	Gorenjska	21,4	16,4	26,0
Brezdimni tobačni izdelki	Slovenija	1,5	0,6	2,4
	Gorenjska	2,9	1,2	4,5
Ogrevani tobačni izdelki	Slovenija	3,3*	4,1	2,5
	Gorenjska	2,5	2,4	2,6
Elektronske cigarete	Slovenija	4,9	5,5	4,3
	Gorenjska	4,6	4,0	5,2
Nikotinske vrečke	Slovenija	1,3	0,4	2,1
	Gorenjska	2,6	0,6	4,4

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah, NIJZ 2023.

Alkohol

Alkohol je v Sloveniji in tudi na gorenjskem najbolj razširjena PAS med odraslimi prebivalci. Alkohol (etanol) je droga, ki ohromi delovanje možganov in spremeni zaznavanje, doživljanje in vedenje posameznika ter lahko vodi v zasvojenost; je strup za različna tkiva in organe; je rakotvoren (¹) ter je teratogen - škodljivo vpliva na rast in razvoj zarodka/ploda in povzroča še nerojenemu otroku trajne poškodbe (^{2,3}). Nobeno pitje alkohola ni brez tveganja. Celo pitje manjših količin alkohola nosi določena tveganja in lahko povzroči škodo (⁴).

Po podatkih raziskave ATADD 2023 je v Sloveniji v zadnjem letu pijače, ki vsebujejo alkohol (npr. pivo, vino, žgane pijače, liker, mošt, radler, koktajle) pilo 73,9 % prebivalcev, starih 15–74 let: 61,6 % prebivalcev,

¹ World Health Organization (2024). IARC monographs on the identification of carcinogenic hazards to humans. Pridobljeno 10. 5. 2024 s spletne strani: Agents Classified by the IARC Monographs, Volumes 1–135 – IARC Monographs on the Identification of Carcinogenic Hazards to Humans (who.int)

² Babor TF, Casswell S, Graham K, Huckle T, Livingston M, Osterberg E in dr. Alcohol: No Ordinary Commodity: Research and Public Policy. Oxford: Oxford University Press, 2023.

³ World Health Organization. Global status report on alcohol and health and treatment of substance use disorders Geneva: World Health Organization; 2024.

⁴ Rumgay H, Lam F, Ervik M, Soerjomataram. Cancers attributable to alcohol. Lyon, France: International Agency for Research on Cancer, 2021. Pridobljeno 19. 7. 2023 s spletne strani: <https://gco.iarc.fr/causes/alcohol>.

starih 15–17 let (mladoletni) ter 74,5 % prebivalcev, starih 18–74 let (polnoletni). Na gorenjskem je med prebivalci, starimi 15-74 let, za zadnje leto delež pivcev znašal 74,8 %. V nadaljevanju prikazujemo pivsko vedenje v zadnjih 12 mesecih samo za polnoletne prebivalce.

Med prebivalci Gorenjske, starimi 18-74 let, je bilo v zadnjem letu 25,8 % abstinentov, 69,2 % jih je pilo znotraj meje manj tvegane pitja⁵, 5,1 % jih je to mejo presegalo (Slika 5). Dobra tretjina (36,8 %) polnoletnih prebivalcev je najmanj 1-krat v zadnjem letu popila več pijač ob eni priložnosti (npr. na zabavi, ob rojstnem dnevu, novem letu, obroku, z družbo ali sami ipd.) in tvegala opitost (*visoko tvegano opijanje*⁶). Samo med pivci (tistimi prebivalci, ki so v zadnjem letu pili alkoholne pijače) pa je bilo takih skoraj polovica (49,3 %). To pomeni, da polovica (50,8 %) polnoletnih pivcev najmanj 1-krat v letu pije alkoholne pijače *visoko tvegano ali škodljivo*⁷. V primerjavi s slovenskim povprečjem je visoko tvegano opijanje ter tudi visoko tvegano ali škodljivo pitje v gorenjski regiji manj razširjeno. Alkoholne pijače pije več moških kot žensk, ki jih pijejo tudi pogosteje in v večjih količinah, se pa razlike v pitju alkohola med moškimi in ženskami zmanjšujejo.

Slika 5: Pivsko vedenje, anketiranci, stari od 18 do 74 let, Gorenjska in Slovenija, raziskava ATADD 2023
Pivsko vedenje prebivalcev Gorenjske se v raziskavi iz leta 2023, v primerjavi z raziskavama v letih 2012 in 2018, ni statistično pomembno spremenilo.

Prepovedane droge

Povzeto po: Drev A, Lavtar D, Hočevar Grom A, Rehberger M, Šinko M, Korošec A. Prepovedane droge, konoplja v zdravstvene namene in zloraba zdravil na recept v Sloveniji v letu 2023 Rezultati Nacionalne presečne raziskave o tobaku, alkoholu in drugih drogah. Ljubljana: NIJZ, 2024. Elektronski vir. Spletni naslov: <http://www.nijz.si/>

Po podatkih raziskave je katero izmed prepovedanih drog že kdaj v življenju uporabil vsak peti prebivalec Slovenije v starosti 15–74 let. Med moškimi je bila uporaba prepovedanih drog bolj razširjena kot med ženskami. Konoplja je še vedno tista prepovedana droga, katere uporaba je najbolj razširjena med prebivalci Slovenije, po razširjenosti uporabe sledijo prepovedane droge iz skupine stimulativnih drog (ekstazi, kokain in amfetamin), nato LSD in druge halucinogene droge, manj kot odstotek prebivalcev pa je uporabilo nove psihoaktivne snovi, heroin in metamfetamin (Tabela 2). Razširjenost uporabe prepovedanih drog kadarkoli v življenju je **med prebivalci gorenjske regije**, starimi 15-74 let, nekoliko višja od slovenskega povprečja, še posebej med tako starimi moškimi. Tudi na Gorenjskem je med prepovedanimi drogami med moškimi in ženskami najbolj razširjena uporaba konoplje. Več drog ob eni priložnosti kadarkoli v življenju pa je na Gorenjskem uporabilo 9,5 % moških, starih 15-74 let (manj od slovenskega povprečja med moškimi) in dobrih 5 % žensk, starih 15-74 let (enako slovenskemu povprečju med ženskami).

Tabela 2: Razširjenost uporabe prepovedanih drog kadarkoli v življenju med prebivalci, starimi 15–74 let, skupaj in po spolu, Gorenjska in Slovenija

⁵ Meja manj tvegane pitja alkohola – 10 gramov ali manj čistega alkohola na dan (velja za ženske) oz. 20 gramov ali manj čistega alkohola na dan (velja za moške). 10 gramov čistega alkohola (1 merica) je v 1 dl vina ali 2,5 dl piva ali 0,3 dl žgane pijače ali 5 dl radlerja.

⁶ Visoko tvegano opijanje je pitje več alkoholnih pijač (moški 6 in več, ženske 4 in več) ob eni priložnosti najmanj 1-krat v 12 mesecih. 1 pijača (10 gramov čistega alkohola) je 1 dl vina ali 2,5 dl piva ali 0,3 dl žganja ali v 3,3 dl mešane gazirane alkoholne pijače ali 5 dl radlerja.

⁷ Pijejo alkoholne pijače čez dnevno mejo manj tvegane pitja in/ali so se v preteklem letu najmanj 1-krat ob eni priložnosti opili.

Droga	Območje	Skupaj (%)	Ženske (%)	Moški (%)
Prepovedana droga	Slovenija	19,2	16,0	22,3
	Gorenjska	19,5	14,6	24,0
Konoplja (marihuana ali hašiš)	Slovenija	18,8	15,6	21,8
	Gorenjska	18,9	14,2	23,2
Ekstazi	Slovenija	2,8	1,9	3,6
	Gorenjska	3,0	2,6	3,3
Kokain	Slovenija	2,6	1,7	3,5
	Gorenjska	2,0	1,3	2,7
Amfetamin	Slovenija	2,3	1,6	3,1
	Gorenjska	2,8	2,4	3,2
Metamfetamin	Slovenija	0,3	0,1	0,5
	Gorenjska	0,4	0,5	0,2
LSD in druge halucinogene droge	Slovenija	2,2	1,2	3,1
	Gorenjska	2,2	1,7	2,7
Nove psihoaktivne snovi	Slovenija	0,6	0,3	0,9
	Gorenjska	0,6	0,3	0,9
Heroin	Slovenija	0,5	0,2	0,8
	Gorenjska	0,1	-	0,2
Več drog ob eni priložnosti	Slovenija	7,5	5,1	9,7
	Gorenjska	7,3	5,1	9,5

Vir: Nacionalna raziskava o tobaku, alkoholu in drugih drogah med prebivalci Slovenije, NIJZ 2023.

Uporaba prepovedanih drog narašča. V obdobju 2012–2023 beležimo pomembno zvišanje odstotka prebivalcev Slovenije v starosti 15–64 let, ki so že kdaj v življenju uporabili katero izmed prepovedanih drog, skupaj in pri obeh spolih. To velja tudi za konopljo, ekstazi, kokain, amfetamin, LSD in druge halucinogene droge.

B. Posledice rabe PAS

B.1 Smrti in bolnišnične obravnave zaradi PAS

V letu 2023 (opomba: podatki za leto 2024 bodo dostopni šele v septembru 2025) je v Občini Kranj zaradi vzrokov, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu⁸, umrlo 16 oseb, zaradi drugih drog⁹ pa še 2 osebi. Bolnišničnih obravnav zaradi vzrokov, povezanih izključno z alkoholom, je bilo v tem letu 83, zaradi drugih drog pa 42 (*Vira podatkov: Zdravniško poročilo o umrli osebi, NIJZ; Spremljanje bolnišničnih obravnav istega tipa (SBO), NIJZ - Vzroki hospitalizacij so glavne diagnoze*).

B.2 Zdravje v občini

Nekatere posledice rabe PAS so za Mestno občino Kranj vsako leto objavljene v elektronski publikaciji *Zdravje v občini*. Zdravje v občini je vir informacij o zdravju v vsaki slovenski občini na osnovi več kot 30-ih kazalnikov (ki so prikazani grafično in številčno) ter njihove primerjave s stanjem v upravni enoti in regiji, v katero spada posamezna občina, ter s slovenskim povprečjem.

V izdaji *Zdravje v občini* 2024 sta prikazana dva kazalnika, nanašata pa se samo na rabo alkohola: bolnišnične obravnave zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu ter prometne nezgode z alkoholiziranimi povzročitelji.

B.2.1 Bolnišnične obravnave zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu¹⁰

Bolnišnične obravnave odražajo posledice pitja alkohola na zdravju pivcev. Kot kažejo podatki izdaje *Zdravje v občini* 2024, sta bili v Mestni občini Kranj zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu,

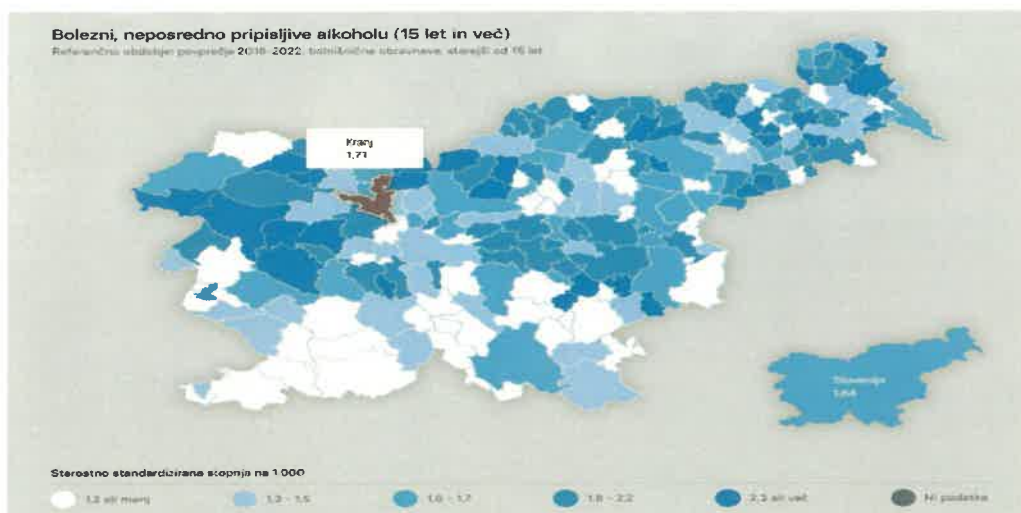
⁸ Vključene so samo bolezni in stanja, za katere je alkohol edini vzrok.

⁹ Vključene so diagnoze po metodologiji EMCDDA (*European Monitoring Centre for Drugs and Drug Addiction*): duševne in vedenjske motnje zaradi uživanja opioidov, kanabinoidov, kokaina, psihostimulansov, halucinogenov, več drog in drugih PAS ter zastrupitve z njimi.

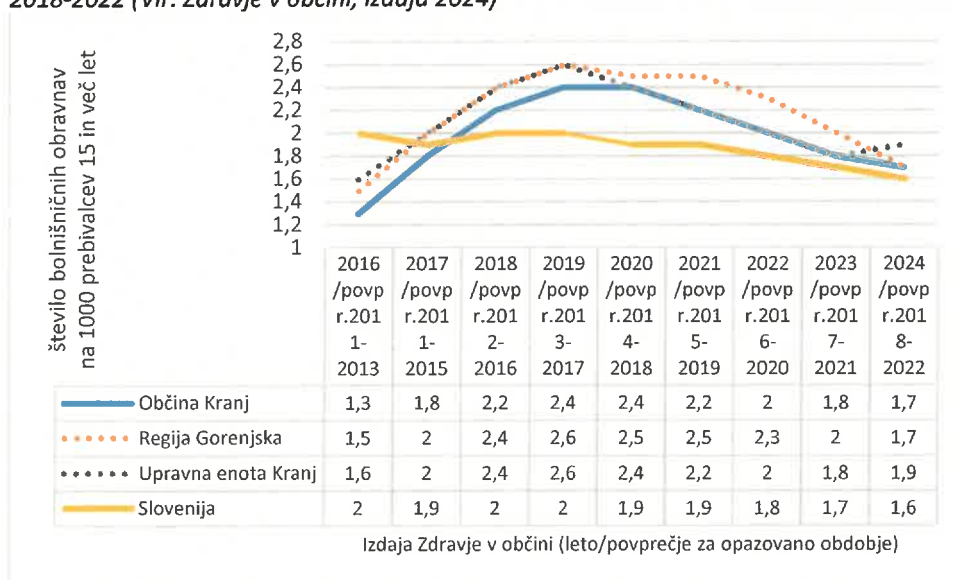
¹⁰ Stopnja bolnišničnih obravnav zaradi bolezni, ki jih neposredno pripisujemo alkoholu, opisuje število bolnišničnih obravnav zaradi stanj, neposredno povezanih z alkoholom, pri osebah starejših od 15 let, na 1.000 prebivalcev v enem letu.

v povprečju na leto¹¹ skoraj dve bolnišnični obravnavi na 1000 prebivalcev (starejših od 15 let), kar občine statistično značilno ne razlikuje od povprečja preostale Slovenije (Slika 6).

V prvi izdaji Zdravje v občini 2016 je bila Mestna občina Kranj z 1,3¹² bolnišničnih obravnav na 1000 prebivalcev (starejših od 15 let) pod slovenskim povprečjem, nato se je število obravnav zviševalo, od izdaje 2020 dalje pa je prisoten ugodnejši trend in padanje njihovega števila (Slika 7).

Slika 6. Bolezni, neposredno pripisljive alkoholu (15 let in več), slovenske občine, povprečje za obdobje 2018-2022 (Vir: Zdravje v občini, izdaja 2024)

Slika 7. Gibanje bolnišničnih obravnav zaradi bolezni, neposredno pripisljivih alkoholu (15 let in več), Mestna občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaje 2016-2024

B.2.2 Delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji¹³

Delež takih prometnih nezgod v Mestni občini Kranj v izdaji Zdravje v občini 2024 v povprečju¹⁴ znaša dobrih šest odstotkov, kar je statistično značilno nižje od povprečja preostale Slovenije (Slika 8).

Od izdaje Zdravje v občini 2016¹⁵ do izdaje 2024 se je delež prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji v Mestni občini Kranj sicer znižal, se je pa v izdaji 2024 v primerjavi z izdajo 2023 zvišal (Slika 9).

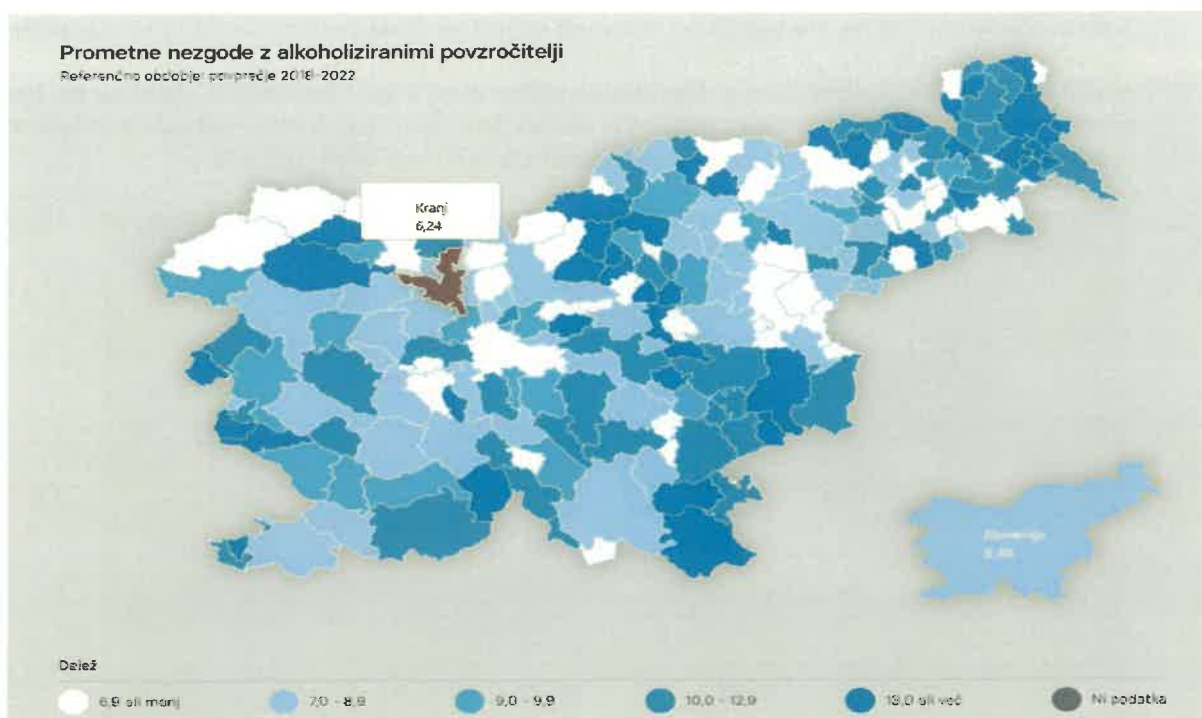
¹¹ povprečje 2018-2022

¹² Povprečje 2011-2013

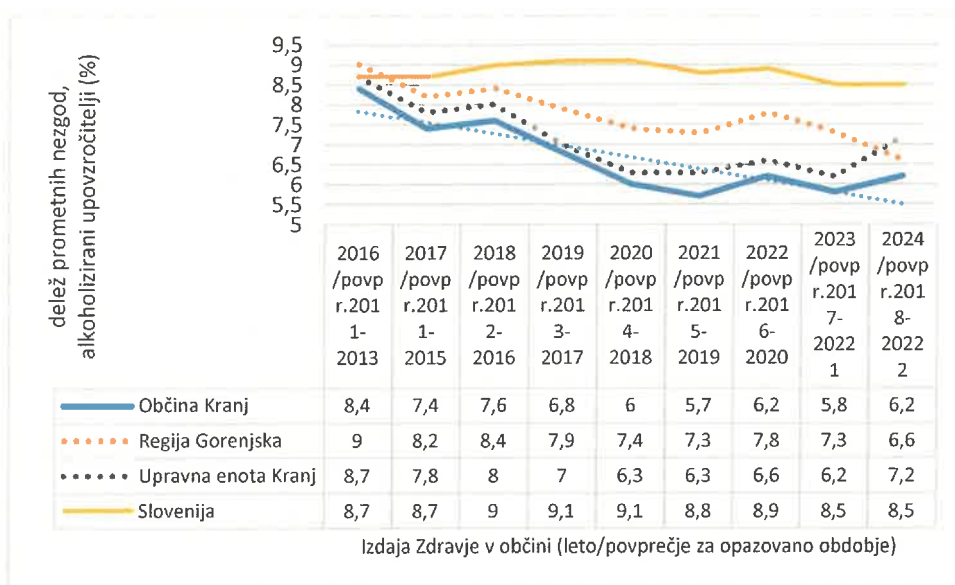
¹³ Delež nezgod, ki so jih povzročili alkoholizirani udeleženci, prikazuje nezgode, povzročene s strani alkoholiziranih udeležencev, glede na vse prometne nezgode v občini.

¹⁴ povprečje 2018-2022

¹⁵ Povprečje 2011-2013

Slika 8. Prometne nezgode z alkoholiziranimi povzročitelji, slovenske občine, povprečje 2018-2022 (Vir: Zdravje v občini, izdaja 2024)

Slika 9. Gibanje prometnih nezgod z alkoholiziranimi povzročitelji, Mestna občina Kranj, Upravna enota Kranj, regija Gorenjska in Slovenija, Zdravje v občini, izdaje 2016-2024

Sistem za zgodnje opozarjanje na pojav novih psihoaktivnih snovi (regijska SI EWS mreža)

V letu 2024 je bilo med partnerji izmenjanih 26 informacij o novih PAS.

Aktivnosti NIJZ Območne enote Kranj na področju zmanjševanja škode zaradi rabe PAS in nekemičnih zasvojenosti, ki vključujejo Mestno občino Kranj, v letu 2024

- izdaja publikacije in infografike *Prebivalci Gorenjske o svojem zdravju in skrbi zanj*;
- obeležitev Dneva brez cigarete (31.1.), Svetovnega dne brez tobaka (31.5.), gradiva in vabila šolam (za starše in učitelje) na spletni izobraževanju o elektronskih cigaretah in drugih tobačnih izdelkih ter povabilo vseh gorenjskih občin k sodelovanju v raziskavi *Prepoved kajenja v odprtih prostorih slovenskih občin*;

- predstavitev *razširjenosti rabe PAS in uporabe interneta, digitalnih tehnologij med slovenskimi otroki in mladostniki ter razširjenost rabe PAS med odraslimi prebivalci Gorenjske* zdravstvenim delavcem na Gorenjskem (marec)
- predavanje o odgovorni strežbi alkohola študentom VŠGT Bled (februar);
- obeležitev Dneva fetalnega alkoholnega sindroma (FAS) z ozaveščanjem splošne in strokovne javnosti o nezdružljivosti nosečnosti in pitja alkohola (september);
- organizacija in izvedba letnega srečanja aktivnih članov regijskega EWS z Labirintom Kranj in GPU Kranj, Sektor za org. kriminaliteto. (11.9.);
- akcija Otroci za varnost v prometu: v likovnem natečaju je sodelovalo 11 gorenjskih osnovnih šol, v katerih je pod vodstvom 38 mentorjev ustvarjalo več kot 600 otrok, v sodelovanju s šolami in policijsko upravo Kranj pa so med 5. in 11. novembrom na Gorenjskem potekale 4 ulične akcije, nobena žal v Kranju (*Slika 10*);
- delavnica za dijake gimnazije Franceta Prešerna Kranj - simulacija alkoholiziranosti, učinkov drog in pomanjkanja spanja (november);
- varovanje, ohranjanje in krepitev duševnega zdravja skozi programe Zdravje v vrtcu, mreža Zdravih šol, Nacionalni program duševnega zdravja (MIRA) (skozi celo leto);
- svetovanje mladim (odgovarjanje na vprašanja) na spletni strani To sem jaz.net v zvezi z motnjami hranjenja (skozi celo leto).

Slika 10: Akcija otroci za varnost v prometu 2024

d) Osnovne šole MO Kranj in vrtci pri osnovnih šolah MO Kranj (poročila za vse osnovne šole so pripravile svetovalne službe; poročila je zbral g. Pavel Srečnik, vodja aktivna ravnateljev OŠ in ravnatelj OŠ Stražišče)

Osnovna šola Franceta Prešerna Kranj (poročilo je podala ga. Daša Dumenčič)

»Delavnice za učence in učenke so zelo pomembne z vidika preventivnega delovanja. Potreba po preventivi je vse večja, saj je med otroki in mladostniki naraščajo težave s področja duševnega zdravja, vse več je čustveno vedenjskih težav, učnih težav, splošno težav v odraščanju, medvrstniškega nasilja, vse več je zasvojenosti s tehnologijo, sintetičnimi drogami. Le to lahko s preventivnimi delavnicami omejujemo in marsikatero težavo preprečimo.

Prav tako podporo pri vzgoji in poučevanju potrebujejo tudi starši kot tudi učitelji. Le ti pomembno vplivajo na razvoj otrok in mladostnikov, zato je oboje potrebno podpreti v obliki predavanj in delavnic. Dobrodošle teme so: duševno zdravje (depresija, anksioznost, samopoškodbe), postavljanje meja, zasvojenost s tehnologijo, primerna uporaba tehnologije pri otrocih in mladostnikih, otroci s posebnimi potrebami, komunikacija med starši in učitelji, skrb za lastno psihofizično zdravje.

Preventivno delovanje bi bilo potrebno še bolj okrepiti. Večina udeležencev preventivnih delavnic in predavanj pozitivno pozdravljajo vsakršno predavanje ali delavnico. Učence podpirajo pri odraščanju, starše podpirajo pri vzgoji svojih otrok in vplivajo na njihovo osebno rast, učitelje podpirajo pri njihovi osebni rasti in strokovnem, profesionalnem razvoju.«

Osnovna šola Janeza Puharja Kranj - Center (poročilo je podala ga. Urška Mojstrovčič)

»Delavnice za učence so pomembne in potrebne predvsem zato, ker se mladi srečujejo z vsakovrstnimi izzivi, od digitalne do snovne zasvojenosti. Veliko mladih preveč uporablja naprave z zasloni za igranje igrice in socialna omrežja. Prav na socialnih omrežjih pogosto prihaja do zlorab in medvrstniškega nasilja z daljnosežnimi posledicami, zato je preventiva na tem področju izredno pomembna. Učenci delavnice ocenjujejo kot koristne, izvejo veliko novega, presenečeni so nad nevarnostmi, ki nanje prežijo na spletu. Prav tako mladi dokaj lahko pridejo do škodljivih substanc, ki jih zasvojijo, kot so elektronske cigarete/uparjalniki, fuge in podobno. Ne zavedajo se dejanske škodljivosti teh snovi, zato je preventiva tudi na tem področju zelo pomembna. Tudi učitelji menijo, da je preventiva pomembna tako za učence kot zanje, saj marsikateremu učitelju ti novejši tobačni izdelki in vsa socialna omrežja niso poznani.

Na predmetni stopnji smo za učence organizirali delavnice na temo spletne varnosti in spletnega medvrstniškega nasilja. Učencem šestih razredov so se delavnice zdele bolj zanimive kot učencem devetih razredov. Devetošolci so v povprečju bolj kot šestošolci menili, da so jim nevarnosti na spletu poznane in da vedo, kako se pred njimi zaščititi, čeprav njihova ravnanja večkrat ne kažejo na to. Večini so bile delavnice všeč in so se naučili nekaj novega. Učitelji pri delavnicah niso bili prisotni, saj so jih izvajali zunanji izvajalci, zato ocene niso mogli podati.«

Osnovna šola Predoslie Kranj (poročilo je podala ga. Saša Medved)

»Ocenjujemo, da so delavnice tudi v prihodnje nujno potrebne. S temami delavnic poskrbimo za duševno zdravje mladostnikov. Učence se usmerja v zdrav način življenja. Predlagali bi, da se omogoči 3 oddelkom izvajanje delavnic. Menimo, da je potrebno tematiki vplivu zasvojenosti z novimi tehnologijami še nadaljnje dati pozornost, prav tako vsebinam vezanim na izboljševanje odnosov med vrstniki ter skrbi za duševno zdravje otrok. Možnost sofinanciranja predavanj za starše na šoli in učitelje je pomembna. V kolikor bi bila predavanja za starše na drugi šoli, je verjetnost udeležbe staršev še nižja.

Učenci so dobili odgovore na svoja vprašanja, se naučili kako se odzvati v primeru spretne nasilja, lažnih prevar na internetu. Seznanili so se s problematiko uživanja drog, skrbjo za duševno zdravje. Delavnice so učenci pohvalili.«

Osnovna šola Helene Puhar (poročilo je podala ga. Ana Sitar)

»Preventivo v šoli vidimo kot obvezen del programa vsako šolsko leto. Delavnice učencem omogočajo nove izkušnje, spretnosti, veščine, hkrati pa utrjujejo in poglobljajo znanja, ki jih potrebujejo za lažje funkcioniranje v situacijah v šoli in doma. Pri populaciji s posebnimi potrebami so zunanji izvajalci pomemben prispevek in dopolnitev učnemu procesu, saj s svojo prilagodljivostjo, tehnikami in samo izvedbo poskrbijo za kvalitetne delavnice. Preventivne delavnice so pomembne tudi z vidika dviga razredne klime, in povezovanja skupine. Glede tematike vsako leto izvajalce izberemo na podlagi potreb znotraj šole oz. skupin. Učenci naše šole so ranljiva skupina in mnogokrat žrtve »pasti« v vsakdanjem življenju. Potrebujejo več podpore, razumevanja, hkrati pa usmerjanj, napotkov, izkušenj predvsem pri

vzpostavljanju in ohranjanju pozitivnih odnosov, varni uporabi zaslonov, preventivi na področju spolnosti, ...Že nekaj let pa namenjamo pozornost tudi delavnicam s področja preventive v zdravstvu, predvsem s področja higiene, zdravih navad, temeljnih postopkov oživiljanja, ravnanja v primeru poškodb itd.

Tudi pri predavanjih za starše spremljamo aktualno šolsko problematiko oz. želje in pobude staršev. Vedno večje potrebe se kažejo pri opolnomočenju staršev s področja starševskih oz. vzgojnih veščin in opozarjanje staršev na prekomerno uporabo zaslonov pri učencih.

Delo z učenci je zahtevno. S tega razloga so izobraževanja in seminarji za učitelje tudi nujno potrebni. Zaposleni se vsako šolsko leto dodatno izobražujejo z različnih področij in si uporabna znanja izmenjajo na skupnih srečanjih/aktivih. Usposabljanja/izobraževanja učiteljev, podprta s strani MOK bodo izjemnega pomena, saj omogočajo sofinanciranje izobraževanja/usposabljanj, ki so namenjena celotnemu kolektivu, so kvalitetna in omogočajo dodatna znanja, veščine in hkrati podporo na ravni kolektiva.

Ker gre za učence s posebnimi potrebami, izbiri izvajalcev in načinu izvedbe delavnice namenimo več časa. Preventivna predavanja za starše so vsako leto zelo dobro sprejeta in s strani staršev ocenjena zelo pozitivno (lani s skupno oceno 4,8). Učenci zunanje izvajalce sprejemajo z radovednostjo, vedoželjnostjo, motiviranostjo in sodelovanjem. Velikokrat so poučna popestritev in podpora učno-vzgojnim vsebinam. Tudi letošnje leto gre pohvala in zahvala celotni ekipi Centra za krepitev zdravja iz ZD Kranj. Uporabljajo metode in načine, ki so našim učencem blizu. Predstavljajo različne vsebine s področja zdravja, se vsako leto prilagodijo našim potrebam in vedno izkažejo izreden občutek za delo z učenci s posebnimi potrebami. »

Osnovna šola Staneta Žagarja Kranj (poročilo je podala ga. Alenka Glastovec)

»Izvajanje delavnic za učence, predavanje za starše ter izobraževanje in usposabljanje za učitelje je ključnega pomena za celotno vzgojo in izobraževanje, saj naslavlja različne vidike razvoja in potreb šolske skupnosti. V nadaljevanju podajam predloge za tematike, ki bi jih bilo treba izpostaviti v prihodnje.

1. Delavnice za učence: preprečevanje med vrstniškega nasilja in spodbujanje pozitivnih odnosov; elektronske cigarete, droge, alkohol in energijski napitki – ne hvala!; duševno zdravje in dobro počutje - obvladovanje stresa; varnost na spletu; medosebni odnosi - empatija.

2. Predavanja za starše: kako starši lahko nudijo podporo in varno okolje za pogovor; nadzor in postavljanje meje; varnost njihovih otrok na spletu; sodelovanje med šolo in družino; podpora otrokom pri razvoju samostojnosti.

3. Izobraževanja in usposabljanja za učitelje: obvladovanje stresa in preprečevanje izgorelosti; interaktivna pedagogika, saj učenci niso več le zgolj pasivni poslušalci, temveč aktivni soustvarjalci učnega procesa. Spodbujati jih je potrebno k razmišljanju, postavljanju vprašanj in doseči, da se vloga učitelja res spremeni iz »predavatelja« v vodnika po celotnem učnem procesu.

Učenci so pohvalili delavnice, ki vključujejo praktične aktivnosti, igre, skupinsko delo in uporabo tehnologije. Večina učencev je izpostavila, da so najbolj zanimive teme tiste, ki so povezane z njihovim vsakdanjim življenjem, jih pa težko javno izpostavijo. Lep primer je delavnica Odraščanja, ki ga izvaja Center za krepitev zdravja Kranj, saj same deklice po predavanju ostajajo in podajajo vprašanja, ki jih verjetno doma ne upajo izpostavljati. Večina pubertetnih fantov pa se odraža z evalvacijskim listom tako, da obkroži, da se niso nič novega naučili in da oni to že vse vedo.

Žalosti pa nas učitelje, da je vsako leto manjši obisk staršev na roditeljskih sestankih in predavanjih za starše. Želimo pa si, da bi v bodoče lahko izvajali več preventivnih delavnic za učence različnih starostnih stopenj, ki bi jih sofinancirala MOK.«

Osnovna šola Matije Čopa Kranj (poročilo je podala g. Josip Žagar)

»Preventivne delavnice se nam zdijo pomembne in dobrodošle. Za marsikaterega otroka in mladostnika so preventivne delavnice v šoli edina priložnost, da se sreča z določenimi vsebinami na način, ki je varen in preverjen. Mogoče bi bil še večji učinek, če bi se lahko učenci preko več delavnic zunanjih izvajalcev srečevali z vsebinami bolj kontinuirano (ne samo z enkratnim dogodkom). V bodoče se kažejo potrebe po izobraževanju otrok in mladostnikov na področju duševnega zdravja, med vrstniškega nasilja, vpliva socialnih omrežij na doživljanje sebe, drugih in življenja na sploh.

Učenci so preventivne delavnice ocenili z ocenami med 4 in 5. Najbolj se jim je zdelo koristno, ko so predavatelji podali konkretne ideje oz. rešitve, kako ravnati, če se znajdejo v težavah (npr. situacije na spletu), prav tako so si zapomnili tudi primere oz. zgodbe vrstnikov, ki so bili predstavljeni v okviru delavnice. Napisali so tudi, da jim je všeč, ker je predavatelj predstavil vsebino preko zgodbe, igre in s tem, da so se lahko aktivno udeleževali. Starši so predavanja ocenili z 4,5. Tudi oni so izpostavili, da jih je prepričala uporabnost predavanega. Tudi učitelji podpirajo izvedbo preventivnih delavnic, moti jih le to,

da jih izvajajo v okviru pouka, zato iščemo načine, da bi jih v šolske dejavnosti vpletli na drugačen način in ne med rednimi urami pouka.«

Osnovna šola Jakoba Aljaža Kranj (poročilo je podala ga. Tina Potočnik)

»Preventivne delavnice za učence so nujno potrebne, saj so pomemben gradnik celostnega pristopa k vzgoji in izobraževanju, saj se nanašajo na različne vidike učenčevega razvoja in podpore. Delavnice pomagajo učencem razvijati socialno čustvene veščine (kot je npr. empatija, reševanje konfliktov, obvladovanje stresa, komunikacijske sposobnosti), preprečujejo negativne pojave kot je preprečevanje nasilja, zasvojenosti, spletna varnost in duševno zdravje. Učenci skozi aktivnosti v delavnicah razvijajo pozitiven odnos do sebe, kar pripomore k večji odpornosti na pritiske okolice.

Predavanja za starše so podpora staršem pri vzgoji. Starši se v sodobnem času soočajo z izzivi, kjer je vedno bolj izrazita potreba po razumevanju razvoja otrok, digitalnih tveganj in zasvojenosti ter duševnega zdravja. Izobraževanja staršem pomagajo prepoznati težave, kot so šolski neuspeh, nasilje, zasvojenosti ali psihološki problemi, in jih ustrezno nasloviti. Predavanja tudi omogočajo, da starši postanejo bolj vključeni v vzgojno-izobraževalni proces, kar izboljša odnos šola-družina, kar se nam zdi trenutno, zaradi slabega obiska staršev v šoli, zelo pereče.

Izobraževanja za učitelje omogočajo strokovno rast in prilagoditev trendom, ki jih družbene in tehnološke spremembe zahtevajo.

V bodoče je potrebno dati poudarek področju duševnega zdravja in dobrega počutja ter digitalni varnosti in zasvojenosti. Za učence si želimo izvajati delavnice za izboljšanje samopodobe, obvladovanje stresa, anksioznosti in depresije ter tehnike sproščanja, za starše vsebine kako prepoznati in podpreti otroka pri duševnih stiskah, komunikacija z otrokom v stresnih situacijah, za učitelje pa teme kot so prepoznavanje opozorilnih znakov duševnih stisk pri učencih, skrb za lastno duševno zdravje in preprečevanje izgorelosti. Na področju digitalne varnosti in zasvojenosti je učence potrebno ozaveščati o nevarnostih spleta (spletno nasilje, zloraba podatkov) in odgovorni uporabi tehnologij, starše o postavljanju mej pri uporabi naprav in varnosti otrok na spletu, učitelje pa o novih tehnologijah, ki jim lahko olajšajo delo.

Preventivne delavnice in predavanja so s strani učencev dobro sprejeta, prav tako s strani staršev, ki se predavanja udeležijo. Učenci delavnice vedno ocenijo s povprečjem ocen nad 4,5. Izvajalcev ne menjamo vsako leto, saj imamo z njimi dobre izkušnje. Vedno pa poskušamo izbirati med cenovno najbolj ugodnimi. Ocena iz evalvacijskih listov je pokazala, da so učenci in starši zadovoljni z vsebinami. Učenci so navajali, da so bile vsebine zanimive in uporabne, prav tako zanimivi so bili izvajalci delavnic. Tudi starši so navedli, da si želijo določenega predavatelja poslušati ponovno oz. z njim navezati kontakt, da bi jim pomagal pri reševanju vzgojnih izzivov. Pomembna se jim zdi predvsem praktičnost teme, ki jo lahko uporabijo pri vzgoji otrok.«

Osnovna šola Stražišče Kranj (poročilo je podala ga. Barbara Perme)

»Preventivne delavnice za učence so izjemno pomembne, saj omogočajo razvoj zdravih navad, socialnih veščin in čustveno stabilnost, kar pripomore k boljšemu učenju in večjemu splošnemu dobremu počutju. Z preventivnimi ukrepi na področju čustvene vzgoje, kot so programi za obvladovanje stresa, reševanje konfliktov in spodbujanje empatije, lahko učenci razvijejo boljše socialne veščine in čustveno stabilnost. To zmanjša tveganje za nastanek duševnih težav, kot so tesnoba, depresija ali težave z odnosi. Vsebine pomagajo učencem pri razvoju pozitivne samopodobe, kar povečuje njihovo samozavest in motivacijo za učenje ter doseg osebni ciljev. Preventivne vsebine s tem pripomorejo k njihovem splošnemu osebnemu razvoju, kar je temelj za njihov uspeh v šoli in kasnejšem življenju.

Predavanja za starše so velika podpora staršem pri vzgoji, ki v današnjem času prinaša še posebej veliko izzivov. Starši so pogosto prvi, ki opazijo spremembe v obnašanju in počutju svojih otrok. Predavanja staršem ponudijo strategije za prepoznavanje različnih težav, načine, kako jih obvladovati, ter jim zagotovijo orodja za podporo otroku pri reševanju teh izzivov.

Prav tako je izrednega pomena, da se izobražujejo tudi učitelji, pa ne samo na strokovnem področju, pač pa so izjemno pomembna tudi predavanja za osebno rast in izobraževanja, ki jim pomagajo razviti veščine za obvladovanje stresa pri učencih in sebi, reševanje konfliktov, zagotavljanje varnega in pozitivnega učnega okolja ter nudenje podpore v kriznih situacijah. Ko so učitelji opremljeni z novimi veščinami, se počutijo bolj samozavestne in sposobne za obvladovanje izzivov, ki jih prinaša učiteljski poklic.

Za v bodoče si želimo učencem ponuditi predvsem delavnice za izboljšanje samopodobe, obvladovanje stresa s tehnikami sproščanja, ter delavnice s področja ozaveščanje o spletnem nasilju in odgovorni uporabi tehnologije. Staršem želimo ponuditi vsebine, ki jim bodo pomagale razumeti različne razvojne faze njihovih otrok, njihove socialne in čustvene potrebe ter izzive, s katerimi se srečujejo v šoli. S tem se

poveča sposobnost staršev, da pravilno reagirajo na težave, kot so slaba organizacija, težave pri učenju, motnje pozornosti, socialna izključenost in pa čustvene stiske, ki so v zadnjih letih pri otrocih v velikem porastu.

Preventivne delavnice in predavanja so zelo dobro sprejeta pri učencih in starših, zato si sodelovanja z LAS-om želimo še naprej. Predlagamo, da se možnost delavnic za učence razširi na več generacij, oz. prepusti šoli, da izbere katerim učencem bodo namenjene delavnice.«

Osnovna šola Simona Jenka Kranj (poročilo je podala ga. Alena Sever)

»Menimo, da so preventivna predavanja izredno pomembna. Kot izobraževalna ustanova si želimo povečati število preventivnih delavnic, ki jih izvajajo strokovni zunanji izvajalci, saj so ti specialisti na svojih področjih. S svojim znanjem in izkušnjami učencem ter staršem nudijo ključne informacije za zdrav in uspešen razvoj, katerih pomen pa v učnih načrtih ni dovolj izpostavljen. Na podlagi naših izkušenj so tovrstni programi nujni za učinkovito obravnavo aktualnih izzivov, s katerimi se srečujejo učenci in starši. Na eni strani izkazujejo izjemno hitrost pri usvajanju novih znanj, medtem ko pa so na drugi strani gibalno manj sposobni. Hkrati se pojavlja vedno več primerov motenj pozornosti, govora, težav z uravnavanjem čustev, prilagajanjem na realno okolje ter socializacijo. Ker so takšna predavanja in delavnice finančno zahtevna, pa jih šola ni zmožna izvajati v želenem obsegu, še manj pa glede na potrebe učencev in staršev. Iz evalvacijskih listov je bilo razvidno, da smo za lansko šolsko leto izbrali prave delavnice. Učenci so bili zadovoljni z izborom predavateljev in same teme predavanj. Učenci poročajo, da bi si želeli več takih vsebin. Preventivne delavnice smo izvajali v šestih in sedmih razredih. Povprečna ocena v šestih razredih je bila 4,4 v sedmih pa 4,29.

V prihodnosti si želimo še boljše izobraziti starše in jih usposobiti za učinkovitejše pristope k reševanju težav ter stisk svojih otrok, hkrati pa jih naučiti, kako jih motivirati za šolsko delo, postavljati jasne meje in vztrajati pri njihovem uveljavljanju. Menimo, da bomo v prihodnosti potrebovali več izobraževanj za starše. Zaradi vse večje uporabe telefonov in družbenih omrežij, so učenci navajeni, da lahko kadarkoli dostopajo do informacij na internetu, kar pogosto pomeni, da se s svojimi težavami ne obračajo na starše. Posledično so pogosto prezgodaj izpostavljeni vsebinam, ki niso primerne za njihovo starost. Opažamo, da učenci potrebujejo več izobraževanja na področju uporabe sodobnih medijev – kako zmanjšati tvegana vedenja na spletu, katerih posledice pogosto rešujemo v šoli. Med učenci opažamo znatne težave na področju socialnih veščin, obvladovanja stresa, reševanja težav v medvrstniških odnosih, nasilne komunikacije, tako na spletu kot v osebnih stikih, ter pomanjkanje empatije do drugih. Predvidevamo, da bomo morali v prihodnosti več pozornosti posvetiti ozaveščanju o različnih vrstah odvisnosti, tako kemičnih kot nekemičnih.«

Osnovna šola Orehek (poročilo je podala ga. Marieta Vene)

»Preventivne aktivnosti podprte s strani LAS-a tako za učence kot starše so za našo OŠ visoko pomembne. Tudi v šolskem letu 2023/2024 smo se z veseljem prijavili na občinski razpis za sofinanciranje delavnic za učence, kot predavanja za starše, strokovne delavce. Tovrstne vzgojno - izobraževalne vsebine so za šolsko okolje nepogrešljiva šola za življenje vseh deležnikov. Neposredni stik z zunanjim izvajalcem, strokovnjakom je dragocen, širi obzorja vseh sodelujočih. Odlični so njihovi neposredni primeri iz praks. Preventivne aktivnosti je potrebno podpirati in zagotavljati še naprej. Pomemben cilj bodočih vzgojno-izobraževalnih vsebin naj bo celostni razvoj otroka, pri tem naj bo rdeča nit postavljanje meja, krepitev razumevanje vrednot, kritično razmišljanje, ozaveščanje o vzgojnih pasteh, skrb za zdrav življenjski slog... predloge, opažanja s strani učencev, staršev in učiteljev (napišite kaj je pokazala ocena iz evalvacijskih listov,...)

Ocena iz evalvacijskih listov je pokazala pozitiven odnos. Mnenja udeležencev o preventivnih doživetjih, od učencev, staršev, kot strokovnih delavcev, so bila spodbudna, izražena z dobrimi ocenami. Izkazovala so zadovoljstvo z izvedenim, slišanim in videnim. Vedno se izve kaj novega, koristnega in spodbudnega za nadaljnjo vzgojno-izobraževalno delo.«

e) Srednje šole MO Kranj (poročilo za vse srednje šole je zbrala ga. Vera Dušak Prevc, Gimnazija Franceta Prešerna)

Gimnazija Franceta Prešerna Kranj (poročilo je podala ga. Vera Dušak Prevc)

»Preventivne delavnice so zelo dobra dopolnitev vzgojno-izobraževalnemu delu z dijaki in jih ocenjujemo kot zelo pomembne. Poleg delavnic ki jih je sofinanciral LAS MOK (izvedli smo delavnice s področja

krepite duševnega zdravja, preventive pred drogami, varnega interneta) so nam v veliko podporo delavnice, ki jih izvaja Center za krepitev zdravja (zdravstvene delavnice: temeljni postopki oživljanja, nenadna obolenja, tematika spoprijemanja s stresom, samopodoba in stres, varna spolnost), pa tudi tematske stojnice na temo raznih bolezni in duševnega zdravja. Dijaki so zelo dobro sprejeli delavnico v okviru ZALIFE, kjer lahko predavatelju anonimno na listkih postavljajo razna vprašanja, ki jih vznemirjajo, predavatelj pa na koncu na vsa vprašanja odgovori.

Za naprej želimo izvajati preventivne delavnice s področja preventive na tematiko: krepitev duševnega zdravja, preventive pred zlorabo drog in digitalno zasvojenostjo, o nevarnostih uporabe družbenih omrežij, o nenasilni komunikaciji, prehranskih motnjah ter učenje veščin za spoprijemanje s stresom.

Delavnice so iz strani dijakov dobro ocenjene (povprečno od 4 do 4,5). Bolj pomembni so predlogi in komentarji na evalvacijskih listih. Dijaki pogosto pohvalijo predavatelja, izvedbo delavnice, pa tudi tematiko in izrazijo, da si delavnic želijo tudi v bodoče.«

Gimnazija Kranj (poročilo je podala ga. Nina Dačić)

»Menimo, da so preventivne delavnice za dijake v prihodnosti zelo pomembne, saj ponujajo priložnosti za pridobivanje praktičnih znanj in veščin, ki jih pouk v šoli pogosto ne pokriva. Poleg tega spodbujajo osebno rast, razvoj socialnih veščin in povečujejo motivacijo za učenje. Menimo, da bi še vedno moral biti poudarek predvsem na temah, povezanih z duševnim zdravjem, obvladovanjem stresa in anksioznosti, vrstniškem in spletnem nasilju, odvisnostjo od tehnologij in stav ter iger na srečo ter strpnostjo do drugih kultur, migrantov in mnenja, ki je drugačno od našega. Vsekakor pa je pomembno, da delavnice niso preveč splošne, ampak prilagojene potrebam in interesom dijakov, kar bo povečalo njihovo učinkovitost in angažiranost.

Delavnica ga. Tine Korošec o medvrstniškem nasilju je bila zelo pozitivno ocenjena s strani dijakov 3. letnika in tudi profesorjev. Dijaki so izrazili zadovoljstvo, da so skozi primere, ki jih je omenila predavateljica bolje razumeli različne oblike nasilja, kako se prepoznajo in kako ukrepati v primeru, da so žrtve ali priča tovrstnega ravnanja. Največja prednost delavnice je bila, da so dijaki lahko aktivno sodelovali, kar je omogočilo, da so se teme, kot so prepoznavanje nasilja, komunikacija in reševanje konfliktov, obravnavale na konkreten in dostopen način. Tako dijaki kot profesorji so pohvalili, da je delavnica spodbudila odprto razpravo med dijaki. Dijaki so zelo pohvalili predavateljico razumevanje in pozitivno energijo. Delavnica o varnosti na internetu za prvošolce je prav tako prejela izjemno pozitivne povratne informacije. Dijaki so povedali, da so izvedeli ogromno novega, predvsem o nevarnostih, ki jih prinaša nepredvidno ravnanje na spletu. Pomembna prednost delavnice je bila njena dostopnost – teme so bile predstavljene na način, ki je bil primeren za starost dijakov, tako da so lažje razumeli pomembnost varovanja svojih osebnih podatkov in kako prepoznati nevarnosti, kot so spletni goljufi, spletno nadlegovanje in nevarnosti neprimerne vsebine na spletu. Dijaki so posebej pohvalili konkretne nasvete o varni uporabi družbenih omrežij, medtem ko so profesorji izpostavili, da je delavnica prispevala k večji ozaveščenosti o tem, kako pomembno je, da dijaki razvijajo kritično razmišljanje ob uporabi interneta. Obe delavnici sta se izkazali kot zelo koristni in potrebni, saj sta dijakom omogočili pridobitev pomembnih znanj in veščin, ki bodo vplivale na njihovo osebno varnost in odgovorno ravnanje v vsakdanjem življenju.«

Šolski center Kranj, Srednja tehniška šola in Strokovna gimnazija (poročilo je podala ga. Lijana Medič Jermančič)

»Na šoli izvedemo 2 urno preventivno delavnico na temo nelegalne droge (nevrologija zasvojenosti) in 2 urno delavnico na temo Zasvojenost z računalnikom (telefonom) za 12 oddelkov dijakov 2. letnika programov gimnazijskega, srednje strokovnega in srednje poklicnega izobraževanja. Menimo, da je izvedba delavnic na ti dve temi potrebna in bi ju radi izvajali tudi v bodoče.

Dijaki so obe delavnici ocenili s povprečno oceno 4,2. Pri delavnicah jim je všeč, da so teme razumljivo pripravljene na njim primeren način in, da lahko sodelujejo. Vedno tudi izvedo kaj novega. Prav tako učitelji menijo, da je izvedba delavnic potrebna.«

Šolski center Kranj, Srednja ekonomska, storitvena in gradbena šola (poročilo je podal g. Miha Povšič)

»Na Srednji ekonomski, storitveni in gradbeni šoli Šolskega centra Kranj smo izvedli dve preventivni delavnici za dijake drugega letnika programov nižjega poklicnega, srednjega poklicnega in strokovnega izobraževanja. Skupaj je bilo vključenih enajst oddelkov, od tega pet kombiniranih. Prva delavnica je obravnavala temo nelegalnih drog in nevrologijo zasvojenosti, druga pa zasvojenost z računalniki in telefoni. Obe delavnici sta trajali po dve šolski uri.

Na podlagi evalvacijskih listov in povratnih informacij dijakov ter učiteljev smo ocenili, da sta bili delavnici zelo dobro sprejeti. Dijaki so ju ocenili s povprečno oceno 4,3, kar kaže na njihovo zadovoljstvo in prepoznano koristnost obravnavanih vsebin. Posebej so izpostavili, da so bile teme predstavljene na njim razumljiv in prilagojen način, kar jim je omogočilo aktivno sodelovanje. Pohvalili so tudi pridobivanje novih znanj, ki jim bodo koristila v vsakdanjem življenju. Tudi učitelji so izrazili mnenje, da sta delavnici pomembni in potrebni, saj obravnavata ključna področja, ki vplivajo na dobrobit mladostnikov.

Menimo, da so tovrstne delavnice nujne za izobraževalni proces, saj naslavlja izzive, s katerimi se mladi soočajo v sodobnem svetu. Zasvojenost z nelegalnimi drogami in prekomerna uporaba digitalnih naprav sta med najpogostejšimi tveganji, zato je izobraževanje na teh področjih ključno za ozaveščanje in preprečevanje. Glede na pozitivne povratne informacije dijakov in učiteljev bomo z izvajanjem teh delavnic nadaljevali tudi v prihodnje.

Za nadgradnjo programa predlagamo razširitev tematik na druga pomembna področja, kot so obvladovanje stresa in anksioznosti, varna in odgovorna raba interneta ter krepitev socialnih veščin. S tem bi dijakom omogočili celovit pristop k razumevanju in reševanju izzivov, s katerimi se srečujejo, ter jih opremili z znanji in veščinami, ki jim bodo koristile v nadaljnjem življenju.«

f) Vrtci

Kranjski vrtci (poročilo je podala ga. Nika Kramarič)

»Ocenjujemo, da so predavanja za starše tudi v prihodnje nujno potrebna. Starši se vedno bolj srečujejo z različnimi teorijami o vzgoji, sodobne smernice starše vse bolj silijo v neko popolnost, kar jih na drugi strani vse bolj potiska v dvome in pravilnost lastne vzgoje svojih otrok. Vse večja je tudi problematika zaslonov, saj otroci bistveno preveč časa preživijo za ekrani in v stiku z razno tehnologijo. S tem pa se starši srečujejo tudi z zasvojenostjo in trmo, ko se jim zaslone prepove. Tematiki vplivu zasvojenosti z novimi tehnologijami je tako še nadaljnje potrebno dati posebno pozornost. Koristne teme pa bi bile tudi na temo vzgojnih problemov in razvoja otroka v predšolskem obdobju.

Ocenjujemo, da so predavanja za starše vsekakor koristna in potrebna, saj starši poleg vseh možnih svetovanj in dostopnosti informacij na družbenih omrežjih potrebujejo jasne usmeritve, ki so usmerjene bolj praktično in na konkretno vzgojno problematiko. Iz evalvacije je razvidno, da si starši želijo takšnih predavanj, veseli so predvsem konkretnih primerov, nasvetov in lastne izkušnje predavateljev. Veliko jim pomeni tudi možnost osebne komunikacije s predavateljem, ko lahko z njim diskutirajo o lastnih vprašanjih, problematiki, s katero se srečujejo pri vzgoji svojega otroka.«

Vrtec pri osnovni šoli Franceta Prešerna (poročilo je podala ga. Daša Dumenčič)

»Ocenjujemo, da so predavanja za starše vsekakor koristna in zelo pomembna, saj starši poleg vseh možnih svetovanj in dostopnosti informacij na družbenih omrežjih, spletu, knjigah, potrebujejo jasne usmeritve, ki so usmerjene bolj praktično in na konkretno vzgojno problematiko. Prav tako je pomembno, da staršem nudimo predavanja, ki so aktualna za današnji čas. Trenutno prevladuje tematika uporabe tehnologij pri otrocih – ja ali ne, kdaj, koliko, koristi in posledice uporabe.

Večina staršev je bila zelo zadovoljna s predavanjem, peščica pa manj, kar je posledica različnih vzgojnih pristopov in pogledov staršev. Potrebno je ponuditi vsebinsko različne ter aktualne tematike (vzgojni prijemi, vzgojno zahtevnejši otroci, vzgoja za nasilje, komunikacija, čustva, uporaba tehnologije, zasvojenost z zasloni...). V praksi se kaže, da starši potrebujejo opolnomočenje na področju vzgoje, predvsem na področju ravnanja s tehnologijo.«

Vrtec pri OŠ Janeza Puharja Kranj – Center (poročilo je podala ga. Urška Mojštrovič)

»Menimo, da so predavanja za starše pomembna in potrebna. Opažamo, da ima vse več otrok težave na področju govora in jezika, pozornosti in koncentracije, pa tudi motorike. Prezgodnja in pretirana uporaba zaslonov pri vrtčevskih in mlajših šolskih otrocih lahko pomembno vpliva na otrokov razvoj. Menimo, da bo v prihodnje potrebno dati poudarek temam, kot so razvoj govora in jezika, motorični razvoj, krepitev pozornosti in koncentracije, postavljanje meja otrokom.

Za starše in zaposlene vrtca in prve triade osnovne šole smo organizirali predavanje na temo razvoja govora in jezika, saj tu v zadnjih letih opažamo porast težav pri otrocih. Tako starši kot strokovni delavci so bili s predavanjem zadovoljni, pridobili so nove informacije in načine, kako spodbujati razvoj govora in jezika pri otrocih. Predavanje so ocenili kot zelo koristno.«

Zasebni vrtec Dobra teta (poročilo je podala da. Anja Smolnikar)

»Ocenjujemo, da so predavanja za starše v vrtcu pomembna, saj omogočajo boljše razumevanje potreb in razvoja otrok ter okrepijo sodelovanje med starši in vzgojitelji. V prihodnje bi bilo smiselno poudariti teme, kot so čustvena podpora otrokom, spopadanje s težavami pri učenju in socializaciji ter zdravo vključevanje tehnologije v vsakdan. S temi temami bi starši pridobili pomembna znanja za boljšo vzgojo in podporo otrokom.

Starši si želijo več konkretnih primerov in praktičnih nasvetov, kako pomagati otrokom pri vsakodnevnih izzivih. Strokovni delavci pa predlagajo večje sodelovanje med starši in vrtcem pri reševanju težav, ki jih otroci prinašajo, ter bolj proaktivno obravnavo težav, kot so prilagoditve pri vzgoji.

Večja vključitev strokovnjakov (npr. psihologov, specialnih pedagogov, logopedov) v izvedbo predavanj bi lahko izboljšala kakovost informacij, ki jih starši prejmejo.«

Vrtec pri osnovni šoli Stražišče (poročilo je podala ga. Barbara Perme)

»Preventiva v predšolskem obdobju omogoča, da starši ustvarijo podporno okolje, ki omogoča otroku zdrav in uravnotežen razvoj. S pravočasnim ukrepanjem lahko starši preprečijo številne težave in zagotovijo otroku temelj za uspešen, srečen in zdrav nadaljnji razvoj. Staršem predšolskih otrok želimo ponuditi vsebine s področja učenja socialnih veščin in interakcij z vrstniki, vsebine o primerni uporabi tehnologije, predvsem, kako omejiti čas pred zaslonom, spodbujati zdrav odnos do tehnologije ter izbrati primerno vsebino za otroke. Izrednega pomena se nam zdijo tudi vsebine, ki poudarjajo skrb za partnerski odnos, predvsem, kako ohraniti zdrav partnerski odnos v času, ko smo starši vedno bolj osredotočeni na otroke.

Preventivne delavnice in predavanja so pri starših zelo dobro sprejeta. Izbiramo najboljše predavatelje v slovenskem prostoru, zato starši pogosto navajajo, da si naše predavatelje želijo poslušati ponovno. V evalvacijskih listih Izražajo hvaležnost, zato si sodelovanja z LAS-om želimo še naprej.«

Vrtec pri osnovni šoli Orehek (poročilo je podala ga. Polona Bogataj)

»Organizacija predavanj za starše s strani vrtca je pomembna. Žal pa pogosto udeležba staršev na predavanjih ni tako visoka kot si želimo. Vse bolj opažamo, da so starši vzgojno nemočni oziroma imajo nanjo svoj pogled. V vrtcu je vse več otrok, ki s svojim vedenjem bistveno odstopajo od pričakovanj in onemogočajo učno-vzgojno delo v oddelku. Po naših opažanjih bi mora biti poudarek na vzgoji otrok, postavljanju meja in ustreznem odzivanju na stiske otrok.

Na podlagi evalvacijskih listov smo ugotovili, da je bilo predavanje staršem všeč zaradi konkretnih primerov, ki jih je predavatelj navedel ter predlaganih rešitev za vzgojne težave otrok. Pohvalili so predavatelja glede strokovnosti in razumljive razlage psiholoških procesov, ki se odvijajo pri otroku na posamezni stopnji razvoja.«

Vrtec pri osnovni šoli Simona Jenka (poročilo je podala ga. Alena Sever)

»Predavanja za starše in strokovne delavce so pomembna z vidika seznanja z novim vsebinami, pristopi, načini delovanja pri vzgoji in izobraževanju otrok. Glede na to, da je vzgoja odsev časa, opažamo, da tako starši kot tudi strokovni delavci potrebujejo strokovno podporo in seznanjanje z vsebinami, ki jim pomagajo pri razumevanju in spodbujanju otrok. Opažamo, da so današnje generacije otrok bistveno drugačne od otrok prejšnjih generacij. Po eni strani zelo hitro usvajajo znanja, po drugi strani pa so gibalno bistveno manj sposobni, vedno več jih ima motnje pozornosti, govorne motnje, nekateri celo razvijejo (pre)občutljivost na zvok, svetlobo ali teksturo, spet drugi imajo težave z regulacijo čustev, prilagajanjem realnemu okolju ali s socializacijo. Vse te dileme, ki jih imajo starši in strokovni delavci so dobrodošle vsebine kvalitetnih strokovnih predavanj.

Za starše predlagamo izobraževanja na temo vzgoje za današnji čas: avtoriteta v vzgoji in postavljanje meja, spodbujanje govornega razvoja, digitalizacija v zgodnji dobi, aktivno preživljanje prostega časa, spodbujanje samostojnosti pri otroku.

Predlogi vsebin za strokovne delavce: komunikacija s starši; sodelovanje z zahtevnimi starši; teme s področja specialnih obravnav otroka in razvojnih značilnosti – razvoj jezika in govora, pomen gibanja, vzgojno delovanje, gozdna pedagogika.«

Vrtec pri osnovni šoli Predoslje Krani (poročilo je podala ga. Saša Medved)

»Ocenjujemo, da so predavanja tudi v prihodnje nujno potrebna. Na ta način starši z osebnim stikom predavatelja lažje ozavešajo problematiko o tekoči temi. Glede na možnost zastavljanja vprašanj predavatelju po izvedenem predavanju starši dobijo odgovore na izraženo vzgojno težavo. Mislim, da je

potrebno ozaveščati starše tudi na tematiko vpliva zasvojenosti z novimi tehnologijami na otroke. Koristne teme bi bile na temo vzgojnih problemov in razvoja otroka v predšolskem obdobju. Staršem in vzgojiteljicam je bilo predavanje koristno, uporabno, podano s primeri iz realnega življenja. Dobili so veliko praktičnih napotkov in usmeritev. Predavanje je vključevalo primere težav in konkretne primere rešitev.«

g) Center pomoči pri prekomerni rabi interneta Logout, enota Logout Kranj (poročilo je podal g. Tilen Hočevnar)

»V Centru Logout, enota Kranj smo v letu 2024, zabeležili 63 uvodnih srečanj. Na uvodno srečanje je prišlo 105 uporabnikov in 104 svojci.

Statistika po tipu uporabnikov:

- Skupno število uporabnikov, vključenih v programe v letu 2024, znaša 105.
- Skupno število svojcev znaša vsaj 104. Skupno število anonimnih uporabnikov vsaj 133.

Statistika v povprečnih vrednostih (na mesec):

- Skupno povprečno število vseh uporabnikov na mesec znaša 30,25.
- Najnižje število uporabnikov je bilo v avgustu (14 uporabnikov) in septembru (21 uporabnikov). Najvišje pa v aprilu (41 uporabnikov) in januarju (38 uporabnikov).
- Skupno povprečno število kontinuiranih uporabnikov na mesec (v nadaljevanju: uporabnikov) znaša 18,50.
- Najnižje število smo zabeležili v avgustu (7 uporabnikov) in septembru (10 uporabnikov). Najvišje pa v februarju in aprilu (24 uporabnikov).
- Skupno povprečno število občasnih uporabnikov na mesec znaša 11,33. Najnižje v avgustu (7 uporabnikov), najvišje pa v januarju in marcu (12 uporabnikov).
- Skupno povprečno število svojcev je znašalo 29,25. Najnižje število v avgustu in decembru (17 svojcev), najvišje pa v aprilu (43 svojcev) ter maju (40 svojcev).
- Skupno povprečno število anonimnih uporabnikov na mesec znaša 11,08. Najnižje v avgustu in decembru (6 uporabnikov), najvišje pa v aprilu (17 uporabnikov).

Statistika po starosti in spolu:

Od skupno 105 uporabnikov, je bilo 74 oseb moškega spola, kar predstavlja dobih 70 % in 31 ženskega spola, kar predstavlja slabih 30 %.

Od skupno 105 uporabnikov, je velika večina (nad 80 %) v starosti do 18 let. Sledi starostna skupina med 18 in 35 leti, ki predstavlja slabo petino, najmanjši delež predstavlja skupina med 35 in 50 leti.

Od tega:

- do 15 let: 43 uporabnikov (40,95 %),
- med 15 in 18 let: 42 uporabnikov (40 %),
- med 18 in 35 let: 18 uporabnikov (17,14 %),
- med 35 in 50 let: 2 uporabnika (1,91 %).

Statistika po vrsti težav:

Težave razdeljujemo na primarne in pridružene.

Med primarnimi težavami, s katerimi se soočajo naši svetovanci so videoigre (36 %), družinska pravila in dogovori (23 %), splošna zasvojenost s spletnimi vsebinami (18 %), družbena omrežja (15 %), tvegana spletna vedenja (5 %), spletna pornografija (2 %) in drugo (1 %).

Med pridruženimi težavami je najpogostejša motnja pozornosti s hiteraktivnostjo - ADHD (21 %), sledijo specifične učne težave - odločba zavoda za šolstvo: disleksija, itd. (14 %), anksioznost (14 %), družinska pravila in dogovori, samopoškodovalno vedenje in drugo (po 11 %), motnja v avtističnem spektru (6 %), depresija, motnje hranjenja, disleksija in govorna motnja (po 3 %).

Statistika glede vključitve po občinah:

Največji delež uporabnikov, ki predstavlja dobro tretjino uporabnikov (35,8 %) prihaja iz Mestne občine Kranj, sledijo občine Tržič, Cerklje na Gorenjskem in Radovljica (po 6,8 %), Mestna občina Ljubljana (5,8 %), Kamnik in Škofja Loka (po 4,9 %), Jesenice, Šenčur in Žirovnica (po 2,9 %), ki jim sledijo občine Gorenja vas - Poljane, Kranjska gora, Medvode, Naklo, Vodice, Domžale, Žiri, Železniki, Bohinj, Bled (manj kot 2 %).

Opažanja glede na leto 2023

- Porast v številu uvodnih srečanj znaša dobro petino (22,22 %) oziroma 14 uvodnih srečanj več, glede na leto 2023.
- Opažamo porast v številu uporabnikov v obdobjih šolskih ocenjevanj.

- Struktura uporabnikov po spolu je ostala podobna - približno 70 % predstavljajo uporabniki moškega spola, približno 30 % pa uporabnice ženskega spola.
- Starostna struktura uporabnikov ostaja podobna - največji delež uporabnikov je v starostni skupini do 15 leta in starostni skupini od 15 do 18 leta. Sledi skupina med 18 in 35 leti. Najmanj številčna pa je skupina nad 35 leti.

h) Center za socialno delo Gorenjska, enota Kranj, (poročilo sta podali ga. Karin Kokalj in ga. Suzana Gladovič, obe CSD Gorenjska)

Center za odvisnosti: program Labirint in Katapult

»V letu 2024 se je v naš program vključilo skupaj 158 uporabnikov, 65 v sprejemni del programa in 93 v dnevni center. Od tega je bilo vključenih 24 mladoletnikov in 55 mlajših odraslih do 30 leta.

Med mlajšo populacijo opazamo porast uporabe stimulativenh substanc, zaradi česar se je vključilo tudi več posameznikov s tovrstnimi težavami. Prav tako je očitna porast uporabe psihoaktivnih substanc, naročenih preko spleta. Tukaj gre za nepreverjene, laboratorijske substance, katerih učinki in posledice so dokaj neraziskane, kar lahko ob uživanju privede do nepričakovanih ali nezaželenih učinkov. V sklopu testirne točke, ki prav tako deluje v okviru programa Labirint, ugotavljamo, da so na trgu poleg substanc, ki so kupljene preko spleta, še vedno tudi t.i. »klasične droge«, katerim so lahko dodane sintetične primesi, kar pa ob uživanju povzroči nenavadne učinke (telesne in psihološke).

Vedno bolj pogosto od aktivnih uživalcev slišimo, da je na sceni zelo pogosta uporaba tablet Flormidal. Še vedno opazamo redno uporabo stimulansov (kokain, mdma, amfetamini) tudi med mlajšo populacijo. Pri mladoletnih in mladih odraslih je zelo popularna uporaba marihuane, katere večina ne zaznava kot drogo in jo normalizira. Kar nekaj mlajših uporabnikov se tudi že sooča s posledicami, ki jih prinaša zloraba psihoaktivnih substanc.

V letu 2024 se je v program vključilo večje število mladoletnih in mlajših odraslih, večinoma na podlagi vzgojnih ukrepov, ki so jih dobili zaradi prekrškov v povezavi s prepovedanimi substancami. Ti posamezniki se v program vključujejo aktivno, prav tako pa se je v preteklem letu v obravnavo vključilo nekaj staršev, z namenom pomoči svojemu otroku.

Dolgoletni uporabniki opiatov in substitucijske terapije so vedno manj motivirani za reševanje svojih stisk, zasvojenega načina življenja in z njim povezanih težav. Izjema je, ko gre za urgentno reševanje akutnih stisk. Prav tako ima ta skupina uporabnikov vedno več pridruženih zdravstvenih težav in vedno manj možnosti dostopa do zdravstvenih rešitev zaradi neznanja naročanja preko spleta in aplikacij, dolgih čakalnih vrst, nizke motivacije za vztrajanje v bolj dolgotrajnih procesih zdravljenja, slabih izkušenj z zdravstvenimi uslužbenci in posledično izogibanje zdravstvenim storitvam ipd.

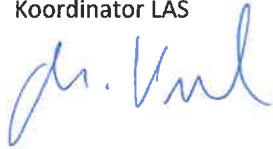
V lanskem letu je bilo tudi več primerov uporabnikov, ki so zaradi višanja cen ostali brez stanovanja in se soočili z občasnim brezdomstvom. Zaradi aktivne uporabe substanc, ki jih ne zmorejo opuščati mnogi ne izpolnjujejo kriterijev za vključitev v bivalne programe (krizni centri, zavetišča, varne hiše, ipd.). Pogrešamo nastanitvene možnosti za ženske, ki so uporabnice psihoaktivnih substanc in prav tako za uporabnike psihoaktivnih substanc, ki potrebujejo občasno zdravstveno pomoč ali oskrbo.«

Reintegracijski center

»Program je namenjen osebam iz cele Slovenije, ki imajo težave s katerokoli vrsto zasvojenosti in so predhodno vzpostavili abstinenco. Bivalni del programa obsega 10 ležišč (izjemoma tudi 11) in zajema rehabilitacijo na vseh življenjskih področjih, v izven bivalni del pa se vključujejo svojci, reintegrirani posamezniki in tisti, ki ne potrebujejo bivalne obravnave. Program se izvaja v Domu Vincenca Drakslerja, v Pristavi pri Trziču, kjer so okolje in prostori zelo primerni za izvajanje tovrstnega programa. Program je v letu 2024 potekal v skladu z načrti in cilji. Vsi cilji so bili uspešno doseženi. Število uporabnikov tako bivalne kot izven bivalne obravnave je višje od načrtovanega. V bivalno obliko obravnave je bilo vključenih 19 različnih uporabnikov. Opravljenih je bilo 3.283 nočitev. V izven bivalno obliko obravnave je bilo vključenih 77 različnih uporabnikov. Skupno število vseh različnih uporabnikov je 96. V bivalno obliko sta bila v letu 2022 vključena 2 občana MOK, v izven bivalno pa 13. Skupine so stabilne, rehabilitacija pa na primernem nivoju. Nadaljevali smo z intenzivnim delom s svojci. Uporabniki so sledili svojim individualnim terapevtskim načrtom, urejali status in zdravstvene zadeve, odplačevali dolgove, razreševali odnose, opravljali delovno rehabilitacijo in prostovoljno delo. Izvajali smo socialno rehabilitacijo in reintegracijo oseb, ki imajo težave z različnimi zasvojenostmi, tako kemičnimi (alkohol, heroin, kokain, marihuana, pomirjevala...), kot nekemičnimi oz. vedenjskimi (igre na srečo, spletna pornografija, računalniške igre,

odnosi, hrana...). V okviru izven bivalne obravnave smo nudili pomoč svojcem bivalnih uporabnikov, bivšim bivalnim uporabnikom in tistim, ki imajo težave z zasvojenostjo, vendar ne potrebujejo bivalne obravnave. Tudi v letu 2024 je bilo sodelovanje s socialnem podjetjem Fundacije Vincenca Drakslerja za odvisnike zelo uspešno. Uporabniki so v podjetju opravljali prostovoljno delo in delovno rehabilitacijo. Na novo je v tem letu v bivalno obliko vstopilo 7 uporabnikov in 2 uporabnici, v izven bivalno pa 20 uporabnikov in uporabnic. V celem letu je imel le en uporabnik recidiv, zaradi česar smo z njim prekinili sodelovanje. 8 uporabnikov bivalne obravnave je uspešno zaključilo program in se vključilo v družbo, 3-je pa so iz programa izstopili. 3-je uporabniki so se na novo zaposlili, 6 jih je ohranilo prejšnjo zaposlitev. En uporabnik je pridobil vozniški izpit. Vsi uporabniki so opravljali prostovoljno delo. Aktivno smo sodelovali s svojci in z uporabniki, ki so zaključili bivalno obliko. Sodelovanje z delavnicami socialnega podjetja Fundacije Vincenca Drakslerja za odvisnike predstavlja dragocen prispevek h kvalitetni delovni rehabilitaciji uporabnikov. Program je strokovno verificiran s strani Socialne zbornice za nadaljnjih 7 let. Tudi v tem letu smo aktivno sodelovali z drugimi organizacijami, bolnišnicami in programi. V sklopu LAS-a smo sodelovali pri organizaciji teka »STOP ZASVOJENOST!«. Tudi letos smo izpeljali letovanje za uporabnike v Barbarigi in sodelovali pri izvedbi Teka za Kranj. Program je na področju stroke, ki se ukvarja z zasvojenostjo, dobro poznan in tudi priznan. Od uporabnikov velikokrat slišimo, da so jim program priporočili različni strokovnjaki ali nekdanji uporabniki iz cele Slovenije.«

Pripravila:
Manja Vovk
Koordinator LAS

Suzana Gladović
Predsednica LAS

